

L I E T U V I Ų
DIENOS

VYTAUTAS PAULIONIS VAIDINA OPEROJ "DON CARLO"

LITHUANIAN DAYS
MAY 1985

1985 M. GEGUŽĖS MĖN.

*****

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd.—Hollywood, Ca 90029
Telefonas: 664-2919

*****

1985, Gegužės Nr. 5 (355)
May, 1985 No. 5 (355)

Eina XXXV metai
Volume XXXV

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCIJĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, MPA
Margis Matulionis, MA
Arūnas Barkus, MS
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, neaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku

Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

• •

Atskiro nr. kaina \$2.00 Single Copy \$2.00
Prenumerata \$20.00 metams Kanadoje \$25.00
Subscription \$20.00 Per Year Canada \$25.00
Garbės prenumerata/Honorary Subscription \$35.00
"Second Class Postage Paid at Los Angeles, CA"

*****

FRONT COVER

Vytautas Paulionis, a young Lithuanian solist from Toronto, in the role of the "Grand Inquisitor" in Verdi's "Don Carlo" during its presentation on April 27 and 28, 1985, at Morton East High School in Cicero, Illinois.

He sang the part of the Inquisition party who's decrees in relation to church and government were final.

Vytautas Paulionis, vienas mūsų jaunuųjų bosų solistų iš Toronto, atlieka neregio Didžiojo Inkvizitoriaus partiją Lietuvių Operos "Don Carlo" spektakliuose.

Photo by Eugenijus Butėnas

BACK COVER

The Spanish prince Don Carlo —Darnell Rowader) demands that his father, King Phillip II (Jonas Vaznelis) give the Flemish people their freedom.

Don Carlo, ispanų princas (Darrell Rowader) reikalauja, kad jo tėvas, karalius Pilypas II (Jonas Vaznelis) suteiktų laisvę flamandų kraštui. Scena iš Verdi "Don Carlo" operos pastatyme Chicagoje.

Photo by Eug. Butėnas

LIETUVIŲ DIENŲ METINIS PIKNIKAS

įvyks

rugsėjo mėn. 15 d.

Šv. Kazimiero
parapijos salėje

Nuo 12:15 val. bus duodami
valgiai ir gėrimai

Dovanų traukimas bus 4 val.

Jei negalėtumėte atvykti į pikniką
malonėkite loterijos knygutes prisiųsti
į redakciją:

LIETUVIŲ DIENOS

4364 Sunset Blvd.
Los Angeles, CA 90029

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Džiaugsmas pro ašaras.....	3
Juozas Prunskis	
V. Radžius—Lietuvių Operos širdis.....	4
Česlovas Masaitis	
Lietuvių išėjvijos kultūros klausimais.....	6
Mykolas Naujokaitis	
Atsisveikinant su gen. Stasiu Raštikiu.....	8
Venancijaus Ališo poezija.....	9
Petras Babickas	
Pirmoji kelionė į sao Paulo.....	10
Naujų knygų lentynoje.....	11
J. Gliauda—Apie "J. Muloko Architektura" albumą.....	12
A. Kairys—Laiškas.....	13
Nauja lietuviška dainų kasetė.....	14
V. Bacevičius	
Clevelando lietuvių veikla.....	15
A. Margelis	
Penkių dailės paroda Chicagoj.....	16

ENGLISH SECTION

Dr. Jonas Balys	
Gods and Demons.....	17
Emergency Appeal On Baltic Deportation to U.S.S.R.....	20
JBANC Demands Apology from NBC.....	21
A Puzzle	21

IEŠKOTE ROMANŲ?

Turime Juozo Kraliausko "Įkaitę Vilniaus akmenys." Kaina \$5.00. (Paštu \$6.00)

Jurgio Gliaudos "Kovo Ketvirtoji"—Šv. Kazimiero gyvenimo motyvais. Kaina \$8.00.
(Paštu siunčiant \$9.00)

LIETUVIŲ DIENŲ KNYGYNE
4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Ca 90029
Tel. (213) 6642919

Jei dar neskaitėte Igno Šeiniiaus novelių knygos
"Vyskupas ir Velnias," tuoj įsigykite papiginta
kaina, \$3.00, iš L.D. leidyklos.

PRAŠOME!

Pagal savo išgalės aukoti TAUTOS FONDUI

savo uždaviniams vykdyti Lietuvos Laisvės Išdūi—laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ALTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

BALTIC BAKERY

JUOZAS ir ALDONA ANKAI—savininkai
4627 S. Hermitage. Chicago, IL 60629—telef. (212) LA 3-1510

----- ir -----
2616 W. 69th St., Chicago, IL 60629—telef. (312) 737-6734
Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

Tremtinių miško darbų stovykla Valentinofka krašte. Stovykla pasistatyta kirtimuose. Nuotrauka daryta 1956 m. žiemą. Gatvėje dar matomi nepašalinti kelmai.

(Iš albumo "Lietuviai Sibire.")

Lumber labor camp in winter of 1956 in Valentinofka county, Siberia, to which many Lithuanians were exiled. Tree stumps in street are still in evidence.

DŽIAUGSMAS PRO AŠARAS

Šiais metais birželio vidury sukako lygiai 45 metai, kaip Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą. Nuo to laiko mūsų tėvynė kenčia pavergėjų junga. Tai yra liūdnas ir apverktinas įvykis mūsų garbingoje istorijoje. Su ašaromis akyse daugelis mūsų prisimena savo tautos laisvę, Lietuvos suišvitėjimą ir tą žiaurią priespaudą ir vergystę, kuri po to atėjo. Tėvynę myli lietuviai šiais metais pergyvena ypatingą liūdėsį, kuri gali išreikšti tik skausmo ašarom.

Vis dėlto, pro tas ašaras švyti ir džiaugsmo švieselės. Per tuos 45 metus mūsų tėvynėje išaugo ir subrendo net dvi tautiečių kartos. Nors išaugo vergystė, nuolatinė priespaudoj. Mokyklose jaunimas buvo verčiamas atsisakyti savo tautinių vertybių. Visa savo jėga okupantas stengėsi išplėsti ir religiją iš tikinčiųjų širdžių. Nuo pat pradžios okupantas stengėsi jaunimui idiegti meilę pavergėjui, idealizuodamas naują sistemą ir didžiąją Sovietų Sąjungą, kuri teikėsi įjungti mažą tautelę į savo globą ir "apsaugoti" ją nuo visų "fašistinių priešų."

Per dvi kartas tas skiepijimas nedavė lauktų vaisių. Lietuviai neprarado savo tautos meilės, neatsisakė religijos, nepasisavino marksizmo. Dar daugiau: ta meilė savo tautai pasireiškė aiškiu pasipriešinimu okupantui. Tai kartkartėmis išryškėjo įvairiuose viešuose festivaliuose, gaivalingais šūkiams, spontaniškom tėvynės meilės dainom. Religinė sąmonė yra irgi gyva. Juk jau 12-ka metų kai išleidžiama nežiūrėdama visokių persekiojimų Katalikų Bažnyčios Kronika. O kiti pagrindžio leidiniai: Aušra, Alma Mater, Vytis ir kiti įvairiais būdais nusako lietuvių pasipriešinimą

prieš pavergėją.

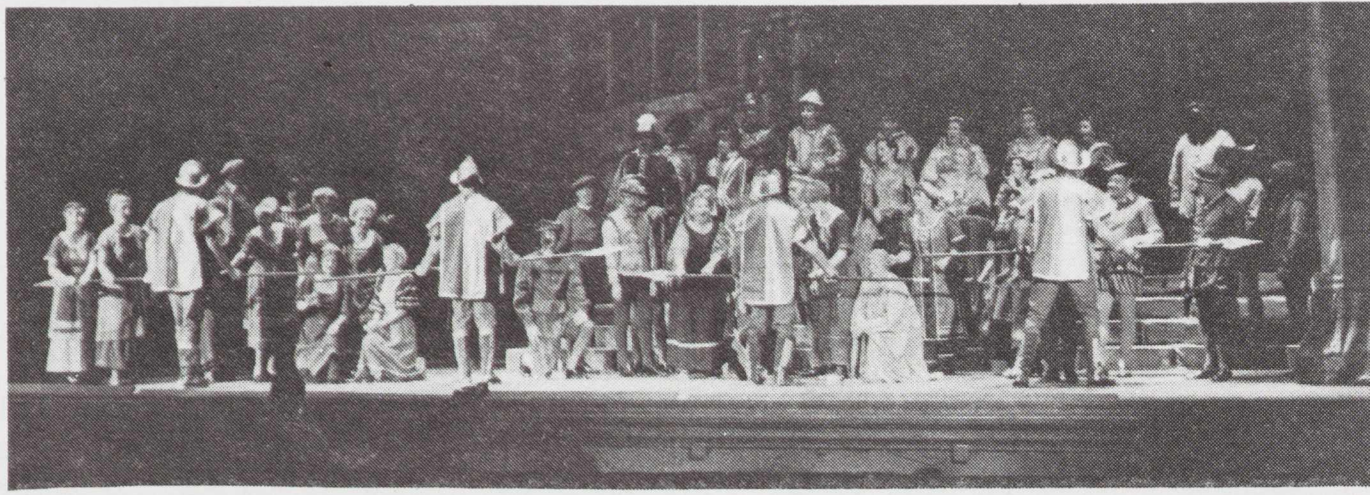
Šiais metais Vilniuje pavergėjai ruošia 45 metų sukaktį "laisvo" Lietuvos prisijungimo prie Sovietų Sąjungos. Ta farsą jie nori atšvesti "Dainų švente," kuri turi tikslą—iškelti sovietinę gerovę atsilankantiems turistams. Šią vasarą daugelis tai matys ir gėrėsis lietuviškom dainom. Reikia manyti, kad jie džiaugsis lietuviškom dainom, bet jų širdys verks dėl tautos pavergimo.

—Arizonos Lietuvis

—●—

Ši liūdna 45 metų sukaktis uždeda mums visiems pareigas būti pavergtos Lietuvos ambasadoriais, kalbėti žuvusių ir įkalintų vardu, rikiuotis po vieną politine vadovybe—Vyriausioju Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu—kad negausios jėgos nesiblaškytų įvairiuose kryžkeliuose. Okupantas šiais metais švęs 45 metų pergalės šventę. Dalis laisvuose vakaruos atkutusių lietuvių užmiršo nukankintus ir žuvusius už Lietuvos laisvę ir vyks į pavergtą Lietuvą, padėti okupantui pasidžiaugti jo atsiektais rezultatais. Po dainų ir šokių šventės skraiste slepiasi kraujas, ašaros ir pavergtos Lietuvos 45 metų Golgota. Kaip pažiūrės į nesusivokiančius vakarų svečius Lietuvos Kronininkai, Aušrininkai, ir kiti pagrindžio darbininkai—tikrasis pavergtos Lietuvos balsas. Kiek džiaugsmo vakarų ekskursantai atneš įkalintiems lietuviams, kurie aukoja savo jėgas ir gyvybę, kad laisvasis pasaulis neužmirštų, jog pavergta Lietuva neturi kuo džiaugtis, kad kryžiuojama lietuvių tauta tebesiekia laisvės ir nepriklausomybės.

V. Radžius—Lietuvių Operos širdis

Lietuvių Operos choras ispanų rolėse Verdi "Don Carlo" operoje.
The Lithuanian Opera choir in Verdi's "Don Carlo."

Vienas iš didžiausių mūsų scenos laimėjimų išsvijojimo yra Lietuvių Opera Chicagoje. Čia turi progos sušvytėti mūsų vokalinės žvaigždės, iškilti mūsų nauji dirigentai, o tūkstančiai išsvijos lietuvių gali pasidžiaugti didžiųjų pasaulio kompozitorių ir savųjų kūrėjų melodijomis bei patrauklia vaidyba. Nė viena etninė grupė Chicagoje savo operos neturi. Kai kuri laiką lenkai Chicagoje vis kasmet kartodavo savo skambia operą "Halka," bet dabar ir tas apmirė. Lietuviai gi savo operą Chicagoje jau išlaikė 29 metus ir gali prieš kitas tautybes didžiuotis, nes ji, nors daugiausia mėgėjų palaikoma, bet daugeliu atveju artėja prie profesionalų.

Jeigu mes šią operą turime, tai žinoma, didelis nuopelnas Operos choro, iš kurio ši opera išaugo, bet ypatingas nuopelnas ir Lietuvių Operos pirmininko Vytauto Radžiaus, kuris visą laiką su opera dirba, ir tai pilnu tempu. Anot jo—kam nors reikia atsidėti, kitaip nieko nebus.

Vytautas Radžius yra žemaitis, gal ir iš čia jo toks nepalaužiamas ryžtas. Baigė Šilalės gimnaziją. Su daugeliu mūsiškių išblokštas iš tėvynės, prisiglaudė Eischstaeto stovykloje, kur mokytojavo lietuvių gimnazijoje, dėstė lietuvių kalbą, dirbdamas St. Barzduko globoje. Į Chicagą atvyko 1949 m. Čia tuoj ėmėsi darbo fabrike, o vakarais ir naktimis lankė anglų kalbos jaunių kolegiją, paskiau Rooseveltto universitete baigė sąskaitybą, gaudamas bakalaureato laipsnį.

—O kaip įsijungėte į operą?

—Kai tik atvažiavome į Chicagą, su Alfa Geču suorganizavome vyrų chorą. Suėjo vyrų daug. Duodavome koncertus, net buvo dienu, kad po du kartu dienoje. Mums taip bedirbant kilo mintis duoti ką nors didesnio, nes Chicagoje jau veikė Vyčių choras, L. Šimučio vadovaujamas, vėliau atsikūrė atvažiavęs Dainavos choras, buvo Pirmyn choras, buvo stipresni parapijų chorai. Norėjosi kažko daugiau. Kai chorui pradėjo vadovauti muz. Vl. Baltrušaitis įkalbėjome jį organizuoti lietuvių operą. Tam jis ir pats buvo linkęs, nes juk buvo operos dainininkas. Pradėjome organizuoti ir pastatėme Verdi "Rigoletto." Susilaukėme

pasisekimo. Žmonės domėjosi. Tas mus paskatino dairytis toliau. Keletą metų dar vis vadinomės vyrų chorą, bet apie 1962 pasivadino Operos choru. Tada dirigavo muz. Kučiūnas, kuris puikiai atlikdavo savo dirigento pareigas, bet paties choro bei operos pastatymo organizavimas krito ant mūsų pečių. Taip pradėjome, išibėgėjome ir išsilaikėme iki šių dienų.

—Iš kur gaunate energijos per du dešimtmečius tiek daug dirbti operai?

—Tie dalykai man ir kitiems mūsiškiams yra arčiau prie širdies, tai taip ir pasilikome. O gal reikia sakyti, kad ir pats Dievulis padeda, kitaip būtų sunku.

—Su kokiais sunkumais teko daugiausia susidurti operoje bedirbant?

—Patys didžiausi sunkumai būna taip suderinti įvairiausių charakterių žmones, kad jie būtų kartu. Ir tai būna nelengva. Reikia naudoti įvairių psichologinių momentų, bet iki šiol vis pavyksta.

—O kokį didžiausią džiaugsmą turėjote bedirbdamas operai?

—Labai malonu, kad savieji įvertina, daugelis ateina, gausiai susiranda mecenatų. Teko pajusti, kad dėl šios operos lietuviai yra daugiau vertinami muzikiniuose, intelektualiniuose sluoksniuose. Iš jų gauti pripažinimą labai malonu. Kai mes ruošėmės "Lituanus" operos pastatymui, kai sužinojo žmonės, dirbą WFMT radijo stotyje (ji yra gavusi geriausią pripažinimą JAV-se), pati stotis išrašė visą operą į juostą dėl transliavimo. Pasiskolinome iš Lietuvių Fondo 9000 dol., kad galėtume apmokėti muzikantams, o pati stotis išrašė ir transliavo nemokamai. Dar ir dabar Lietuvių Fondui esame skolingi 3,000 dol. Bet per tą stotį lietuvių vardas buvo pagarsintas visoje Amerikoje ir Kanadoje. Ta skola slegia mus ir dabar. Kyla viltis, gal atsižvelgs į tą laimėjimą Liet. Fondas ir Liet. Bendruomenė, o mums tepalieka pačios operos organizavimas. Beje, patį laiką stotyje apmokėjo Delta lėktuvų bendrovė.

Tada WFMT radijo stotis per orkestro muzikus patyrė apie Lietuvių Operą, atėjo į generalinę repeticiją. Jiems patiko ir tada pasakė, kad jie tikrai išrašys ir perduos per savo stotį. Ta pati stotis yra transliavusi Banaičio operą "Jūratė ir Kastytis," bet jau iš mūsų plokštelės.

Šiomet ta pati radijo stotis palaikė su mumis ryšį ir su operos dirigentu A. Kaminsku davė pasikalbėjimą, tarpais įjungdama sol. Baranausko, Vaznelio, Stankaitytės dainavimą, keturias mūsų choro dainas ir baigė pokalbį Lietuvos himnu. Iš mūsų plokštelės jie duoda melodijas pakartotinai, Jei reikėtų už pinigų tą pirkti, labai brangiai kainuotų.

Įdomu, kad JAV rusų kalba leidžiamas žurnalas "Amerika," kuris yra pardavinėjamas Sovietų Sąjungoje, 1982 m. lapkričio mėn.

Choro ir solistų scena iš "Don Carlo" operos antrojo veiksmo antrosios scenos.

The chorus and soloists in the second scene of Act II of "Don Carlo."

numery per du puslapiu davė aprašymą "Lietuviškas operas, teatras JAV-se," idėdami gausiai nuotraukų iš mūsų pastatytos operos "I Lituani."

—Kokią dabar naują operą statysite?

—Savo 30 m. sukakčiai paminėti 1986 m. bus pastatytas "Vilius Tell." Norėjome sukakties proga pastatyti kokią lietuvišką operą. Gavome Gaidelio "Karalius Mindaugas," tačiau ši opera dar nebaigta. Nėra orkestracijos ir nėra klavyro. Tas sutrukdo mums pastatyti, nes neturime lėšų klavyriui ir orkestracijai; tas darbas pareikalautų gal net arti metų laiko. Be to, statant lietuvišką veikalą, reikėtų sukurti savo kostiumus, scenovaizdį, o čia didelės išlaidos, kurių neturėtume iš ko apmokėti. Buvo siūlymų statyti operą iš okupuotos Lietuvos, bet tos jų naujos operos mums nepriimtinos dėl libreto nukrypimų Maskvos naudai. Mes jau esame pastatę Karnavičiaus "Gražina," Gaidelio "Dana," Banaičio "Jūratė ir Kastytis." Išleidome ir šios operos plokšteles, kurias grojo dvi stotys Chicagoje, Kanadoje, New Yorke, Detroite. Po to ėjo lietuviškų operų triptikas. Tai buvo J. Kačinsko "Juodas Laivas," Gaidelio "Gintaro Šaly" ir V. Marijošiaus "Priesaika."

Dabar pasirinkome Rossini "Vilių Telių," nes ji Amerikoje rečiau statoma. Libretas čia yra kova už laisvę, kai šveicarai kovojo už

nepriklausomybę. Joje yra daug choro dainų, daug baleto, žymiai kitokio pobūdžio negu "Don Carlo."

Nerija Linkevičiūtė karalienės Eližbietos vaidmenyje "Don Carlo" operos antrame veiksmė.

Soloist Nerija Linkevičius in her role as Queen Elizabeth in Act II of "Don Carlos."

—Kiek išlaidų sudaro vienas operos pastatymas?

Labai taupiai tvarkantis kainuoja 98.000 dolerių. Bilietai jokių būdu neapmoka išlaidų. Smagu, kad gauname iš valdžios fondų. Šiomet gavome \$12,000, nes mus priskyrė prie profesionalų. Labai stipriai padeda mecenatai. Be jų nebegalėtume išsiversti.

—Kaip ilgai dar lietuvišką operą galės išsilaikyti?

Yra sunkumų su solistų sąstata. Norint išlaikyti aukštą standartą, jau reikia kviestis ir amerikiečių talkos. Gaila, kad dėl to tenka susilaukti priekaištų net iš tų, kurie patys Chicagoje organizuodami operą sudarė ją beveik išties iš nelietuvių jėgų. Bet mes vistiek esame pasiryžę laikytis, kiek tik mums padės savieji žmonės išsilaikyti. Norime, kad mūsų vardas būtų girdimas ir kultūrinėje srityje, ne vien politinėje. Kitą metą jau bus statoma 27-ta mūsų opera.

—Kun. dr. Juozas Prunskis

Rodrigo (Algirdas Brazis) prisiekia ispanų karaliui Pilypui II (Jonui Vazneliui) savo ištikimybę.

Rodrigo (Algirdas Brazis) pledges allegiance to the Spanish King Phillip II (Jonas Vaznelis).

Princesė Eboli (Aldona Stempužienė iš Clevelando) dainuoja savo didžiąją ariją "Don Carlos" operos pastatyme Chicagoje.

Princess Eboli (Aldona Stempužis from Cleveland) sings her great aria from the "Don Carlo" production in Chicago.

Lietuvių išėivijos kultūros klausimais

Kas praeis? Kas išliks? Ir ko reikia?

Vasario ir kovo mėn. LD žurnalo numeriuose pradėjome pokalbį lietuvių kultūros išėivijoje išėaikymo ir kūrimo klausimais. Straipsnyje "Kultūra—kaip duona" buvo plačiau kalbama apie kultūros apimtį. Atkreiptas dėmesys į specifinę kultūros reikšmę išėivijos sąlygose. Kvietėme skaitytojus tais klausimais pasisakyti.

Pirmuosius atsakymus spaudinama balandžio numeryje.

KLAUSIMAI:

1. Ar būtina tik išėaikyti/užkonservuotą lietuviybę ir kaip?
2. Ar mes pajėgūs kurti lietuviškas meno vertybes ir kokias?
3. Ar mums (išėiviams) reikalingas tautinis menas, ką mes vadiname tautiniu menu, ar gana "tarptautinio," t.y., to krašto, kuriame mes gyvename, meno?
4. Ar mes pajėgūs patys išėaikyti ir kurti lietuviškas vertybes, nesinaudodami tuo, kas dabar gaminama okupuotoje Lietuvoje, ar beatodairiškai turime priimti visa, kas iš sovietinės malonės mums peršama kaip lietuviškoji kultūra?
5. Kas praeis ir kas išliks?

ATSAKYMAI:

Česlovas Masaitis:

Savo mintims išreikšti, norėčiau šiuos klausimus kiek kitaip nusakyti, pakeisdamas juos sekančiais keturiais klausimais: (a) kodėl turėtume išėaikyti lietuvišką kultūrą svetimam krašte? (b) ar esame pajėgūs kurti išėivijoje lietuvišką kultūrą? (c) ką turėtume daryti lietuviybei išėaikyti) &d) kas iš mūsų tautinės kultūros labiausiai reikalingas išėaikymo?

Vienaip ar kitaip čia klausdami, mes klausiam apie ateitį: kas bus? Bet kas gi yra pranašas ateičiai atspėti?

Tačiau žmogus tuo ir skiriasi nuo varnos ir žiogo, kad jis gyvena ateitim. Mes kuriame gamtos dėsnius, prognozes ir matematinius modelius, kad galėtume pro juos pažvelgti į ateitį. Todėl ir mūsų žvilgsniai į lietuviškos kultūros ateitį dera ir reikia kurti prielaidas, kuriomis galėtume pagrįsti savo viltį, nors ir neturime pranašų neklaidingoms hipotezėms skelbti. Tačiau panagrinęje įvairius pasisakymus šiais klausimais ir palyginę juos su savo nuomone, galėsime kiekvienas pasirinkti prasmingesnę kelią į ateitį, į kurią visi mes—norime ar nenorime—turime žengti.

Mano pirmoji prielaida: mūsų laikų dinamikoje išėaikymui ir "konservams" nėra vietos. Lietuviybę reikia ne išėaikyti ir perduoti naujoms kartoms, bet ją kurti. Iš šios prielaidos padaryčiau tik vieną išvadą: negalime laukti, kad tai, kas yra vertinga savaime išliks, bet turime būti aktyvūs, panaudoti šių dienų dinaminį procesą ir kartu derinti su juo savo kultūrą.

Antroji prielaida ir iš jos sekančios išvados suminėtos čia mano nuomonėje, pareikštoje atskirais klausimais.

(a) Manau, turėtume išėaikyti viską, be ko gyvenimas pavirsta tik menkos vertės egzisten-

cija. Galime ginčytis, ar praradę ryšį su praitim, su tėvų kultūra, mes sumenkinam savo gyvenimo prasmę, ar, gal, priešingai—ją praturtinam, pasinerdami į aplinkos pasirinkimo įvairumą. Tačiau, manau, visi sutiksime, kad žmogaus nepalyginama vertė yra jo individualumas, jo nepakartojamas asmuo. Iš tikro, jeigu mes skirtumės nuo kits kitko tiktai spalva, panašiai kaip paties modelio automobiliai, tai kodėl mano seserį negalėtu pakeisti kita to paties modelio mergaitė? Ko man, tad, būtų liūdėti, palaidojus seserį? Taip pat, argi aš turėčiau teisę į laisvę, jei mano laisvė tebutų tiktai kartoti visiškai tą patį, ką daro visi kiti, į mane panašūs? Tiktai kiekvieno žmogaus unikalumas yra jo orumo ir neįkainuojamos vertės pagrindas, jojo laisvės ir buvimo prasmė. Tačiau kas sudaro individualumą? Tai—sunkus filosofinis klausimas, bet jame tenka ieškoti paaiškinimo, kodėl mums reikia išėaikyti ryšius su savąja kultūra ir praeitim.

Galėtume sakyti, kad mūsų kilmė, mūsų neapčiuopiamas, tačiau vistiek nepaneigiamas ryšys su istorija, įpareigoja mus atsilyginti už viską, ką esame paveldėję, tartum užmokėti savo skolą. Tatai yra teisinga, tačiau ne čia yra lietuviškos kultūros išėaikymo ir kūrimo pagrindas. Visų moralės dėsnių paskirtis yra ne jų abstraktaus grynumo išėaikymas, bet jie yra pakopa į mūsų aukštesnį buvimą—jie yra rodyklė, kaip artėti į absoliutų gėrį ir gyvenimo prasmę, jie—nurodymas, kaip išlikti tikru žmogumi. Taigi moralės dėsnių paisymas ir savo individualios tapatybės išėaikymas suteikia vertę mūsų gyvenimui, mus praturtina. Šis teigimas gali atrodyti kai šių dienų hedonistinės ne-etikos, pavadintos švelniu vartotojiškumu vardu, aidas. Tačiau, juk, ir Kristaus evangeli-

jos kvietimas yra "būti tobulai, kaip dangiškasis Tėvas yra tobulas," t.y. siekti gėrio, o ne vien tik mokėti moralės įstatymų skolą, kartu su fariziejumi, kuris sąžiningai atiduodavo dešimtąją metų ir kitų žolelių dalį, bet užmiršo pašaukimą siekti gėrio.

Taigi, lietuviškos kultūros išėaikymas yra net pareiga savo tėvams ir savo tautai, bet dar labiau sau pačiam. Manau, niekas nesiginčys, kad, išmokdami antros kalbos, praturtinam save. Todėl jau vien dėl to verta šeimoje kalbėti lietuviškai, kad patys neprarastume šio turto ir jį perteiktume vaikams, kurie lietuviškai kalbančioj šeimoj isigyja šį turimą tokiom mažom pastangom, nors tėvams ir reikia pastangų ne "parkinti" mašinas, o statyti! Dar svarbesnis motyvas neprarasti ryšio su savo kilme ir istorija yra savo unikalaus individualumo išėaikymas. Individualumas yra mūsų neįkainuojamos vertės esmė. Todėl mūsų pareiga ir sau patiems yra neprarasti nieko, iš ko jis sudėtas. Mes neišmokstame būti skirtingi nuo kitų, kad gimstame kiekvienas kitoks, su kitokiu gėrio ilgesiu. Nors ir neišradome eksperimentų, kuriais galėtume nustatyti kiek mūsų individualumo sukuria įvairūs faktai ir kas jį išėašo į mūsų genas, betgi gerai žinome, kad vokiečiai nedainuoja tiek, kiek italai, ir ispanai nėra tokie kruopštūs ir metodiški, kaip vokiečiai. Taigi, tautinė kilmė, ilgų amžių istorijos veikiamas vystamasis turi neabejotinos įtakos į tai, kuo mes gimstame, t.y. į tai, kas sudaro mūsų nepakartojamą individualumą, ir todėl mes skriaudžiame save, jei leidžiame šiai savo įgimtai savybei iširti aplinkos niveliuojančioj srovėj. Gyvenimui įprasminti, taigi ir savo individualumui išėaugoti ir jį ugdyti reikalinga pastangų. Dažnai, paskęsdami kasdieninių reikalų skubėjime, neužtenkame laiko ir energijos puoselėti savo tradicijoms, mokytis savo kalbos. Tačiau argi tada neiškeičiame esminių savo individualumo bruožų į apgaulingą kasdieninės sėkmės "laimę," ir, taip nutoldami nuo gyvenimo prasmės, neužkrauname sau kartais net nepakeliamos nusivylimo naštos? Žinoma, ne visi esame vienodai jautrūs tikrajai gyvenimo prasmei ir todėl kaikurie tariamės esą patenkinti vartotojiško gyvenimo sekme. Tačiau šis menkesnis jautrumas savo tikrai vertei—individualumui nesumažina mūsų nepakartojamų savybių, taigi ir ryšio su sava istorija, vertės ir prasmės mūsų gyvenime ir todėl savo individualumo, t.y. savo vertybės išėaikymas yra vienas iš svarbiausių motyvų lietuviškai kultūrai ugdyti ir nuo jos nenutolti.

(b) Atsakymas į šį klausimą labai lengvas. Juk, turime čia literatūros, muzikos, dailės ir scenos kūrėjų tarpe ne tik nepriklausomą Lietuvos pradėjusius savo kūrybinį darbą, bet taip pat ir čionai subrendusių rašytojų, poetų, muzikų ir dailininkų. Juk, spausdiname lietuviškas knygas, leidžiame patefono plokšteles, statome lietuviškus architektūros paminklus, rengiame operas, mokslo simpoziumus, šokių ir dainų šventes. Taigi, kurio pajėgumo dar mums trūksta savos kultūros kūryboj?

(c) "išėaikyti lietuviybę" čia reiškia puoselėti ir kurti savąją kultūrą ir jaja praturtinti savo asmenį. Ieškant atsakymo, kaip to pasiekti, reikėtų pažvelgti, kurios kultūrinių vertybių

savybės padaro ją lietuviška. Čia pirmiausia kyla klausimas, ar lietuvių kalba yra būtina lietuviškai kultūrai. Štai, pavyzdžiui, airiai turi savąją kultūrą, nors dauguma jų nekalba keltų kalba. Šveicarai kalba trimis savo kaimynų kalbomis, tačiau jie turi savo tautinę kultūrą, taip skirtingą nuo kaimynų dvasinio pasaulio. Gal, tad, ir mes galėtume čia sukurti savąją kultūrą, išreikštą anglų kalba? Galbūt, bet tai jau nebūtų mūsų kultūros vystymas, bet naujai sukurtas fenomenas, kuriam derėtų ir naujas vardas, o ne lietuviškos kultūros etiketė. Be to, nors teorijoj sukūrimas kultūrinių vertybių kompleksos su lietuviams būdingomis savybėmis, bet išreikštom svetima kalba, yra galimas, tačiau aš manau, mes nepajėgtume apsaugoti atskirų šio fenomeno apraiškų, kad jos dar tik kuriamos, nepasikeistų niveliojančioj aplinkos srovėj, ir todėl nepajėgtume tokio komplekso sukurti, nors principe tai, gal, ir yra imanoma. Taigi, mano prielaida: lietuviškos kultūros puoselėjimui ir kūrimui būtinas mūsų kalbos išlaikymas,—ir tai netik mokėjimas pasakyti labą ar gerą dieną, bet sugebėjimas kartu su Lietuvos poete J. Degutyte "jausti jos skonį," pažinti jos formų, jos žodyno, sinonimų ir homonimų nepaprastą turtingumą, jos ritmą ir skambesį, mokėti ir norėti lietuviškai išsakyti savo džiaugsmą ir ilgesį. Todėl pirmas, pagrindinis ir svarbiausias klausimas, kaip išlaikyti ir kurti lietuvišką kultūrą, yra kaip išlaikyti ir tobulinti savo kalbą, kad naujoji karta lietuviškai geriau kalbėtų, negu jų tėvai, taip kaip ir nepriklausomoj Lietuvoj, kuri kūrė savo kultūrą nepaprastu tempu, jaunoji karta mokėjo savo kalbą geriau negu senoji. Mes toli gražu šito nepasiekėme čia. Tačiau tai nereikia, kad neturime ieškoti būdų savo nepasisekimui pataisyti.

Mūsų priemonės išlaikyti savo kalbai ir jos mokyti jaunimą yra šeima, spauda, jaunimo organizacijos, stovyklos ir įvairūs kursai, šeštadieninės mokyklos, Vasario 16-tos gimnazija ir ryšiai su tėvyne, ypač lituanistiniai kursai Vilniaus universitete. Be to, atsiranda dabar dar dvi priemonės, būtent, lituanistikos katedra Chicagoje ir neakivaizdiniai lietuvių kalbos kursai. Manau, turėtume visas šias priemones efektingiau panaudoti, negu iki šiolei. Čia norėčiau trumpai pareikšti savo nuomonę apie kaikurias šių priemonių, butent: (i) šeima, (ii) šeštadieninės mokyklos, (iii) ryšius su Lietuva, (iv) lituanistikos katedrą, (v) neakivaizdinius kursus. Šalia to, manau, turėtume sukurti dar vieną priemonę, kurią čia pavadinsiu (vi) lituanistiniu centru.

(i) Šeima. Tai yra pati svarbiausia priemonė sava kultūrai ir kalbai puoselėti. Po karo atvykę į šį kraštą turėjome sunkias kūrimosi sąlygas. Todėl mažiau dėmesio ir laiko galėjome skirti šeimai. Palyginti su anais laikais, dabar visi gyvename prabangiai, galime daugiau laiko ir lėšų skirti savo vaikams. Raginkim kits kitą atsiplėšti nuo vartotojiško gyvenimo ir daugiau dėmėsio bei laiko skirti kultūrai, taigi ir kalbos mokymuisi. Mokykimės patys, kad būtume pavyzdys savo vaikams. Skirkime daugiau laiko ir širdies lietuviškų šeimų bendravimui, susirinkę kalbėkime ne tik apie sportą, madas ir kaimynus, bet taip pat

apie kunigą Svarinską, apie gintarą, Brazdžionį, Degutytę ir Lietuvos saulėlydžius! Ieškokime naujų būdų jaunimo bendravimui, kad mažiau būtų mišriu šeimu su svetimtaučiais.

(ii) Šeštadieninės mokyklos. Sumoderninkim jų programas, kad būtų daugiau akcijos, daugiau skaitymo, paskaitytų rašinių pasakojimo. Parūpinkime gersnių vadovėlių su labiau gyvenišku turiniu, negu tie, kuriuos naudojome prieš dešimtį ar trisdešimtį metų. Naudokime kompiuterius ir video juostas. Nedalykime kits kitam premijų už parašytas knygas ir kitokią veiklą. Geriau skirkime tuos pinigus šeštadieninių mokyklų mokymo priemonėms. Premijuokime be klaidų parašytus diktantus, o ne savo teatrinę veiklą!

(iii) Ryšys su Lietuva. Tai yra kontraversinė tema. Visai suprantama, kad šiuo klausimu turime skirtingų nuomonių ir mažai tolerancijos kits kito pažiūroms. Tačiau **Lietuvių Dienos** siūlo mums svarstyti savo kultūros reikalus "sine ira et studio." Todekl ir ryšius su savo kraštu turėtume svarstyti be pykčio ir šališkumo.

Lietuva yra mūsų šeima platesne prasme, ir ryšys su ja yra taip pat svarbus lietuviškai kultūrai puoselėti, kaip ir Šeima. Mūsų kultūra tėvynėje teršama imperialistinio okupanto ir pasitaikančių Judų lietuvių tarpe. Tačiau ji ten vistiek yra gyva ir lietuviška ne vien tik pogrindy, kaip "Aušroj" ar "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoj." Argi, pavyzdžiui, Vilniuje leidžiamoj "Mūsų Kalboj" negalime pajusti savo kalbos grožio ir jos skambumo? Lietuva—mūsų sesuo ir motina—įmesta į imperializmo kalėjimą. Bet ar dėl to dera mums teigti, kad kiekvienas jos ištartas žodis ir jos noras bendrauti su mumis ir pajusti mūsų turimos laisvės bent aidą tėra tik kalėjimo grandinių žangėjimas? Jeigu, neduokdie, mano seserį išprievartautų niekšas, argi aš šaukdamas ją vardu turėčiau visada pridėti "išprievartauta" ir niekad netiktų sakyti tiesiog tik "Katriūtė." Tačiau kaikurie mes priekaištaujame tiems, kurie sako "Lietuva," nepridėdami "okupuota!" taip pat, ar ne per lengvai mes smerkiame tuos išėivius, kurie ieško Tėvynėje lietuviško aido?

Komunistinė sistema yra galinga savo smurtu, bet ne savo subankrutavusiom idėjom, kurias ji bando lopyti nuvalkiotom melo frazėmis. Tik būdami labai naivūs, galime teigti, kad šitie nubrizgę lopai, bendravimas su savo krašto žmonėmis arba Lietuvoj leidžiamos knygos, galėtų taip aptemdyti mūsų protą, kad nesugebėtume atskirti lietuviškos dvasios perlų nuo komunistinės propagandos šiukšlių. Todėl manau, reikėtų paieškoti būdų, kad "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką" ir Nijolės Sadūnaitės atsiminimus skaitytų ne tik kongresmanai ar jų sekretorės, bet ir mūsų jaunimas, kad per šiuos skaitymus ir kitais tinkamais būdais jaunimas dažniau pažvelgtų į tai, kas tėvynėje yra gražu ir lietuviška!

(iv) Lituanistikos katedra. Esu tikras, kad ši katedra nebuvo steigiamą ir dabar ji neplanuoja pasinerti į studijas, panašias į mirusios lotynų kalbos ar Egipto hieroglifų tyrinėjimą. Lietuvių kalbos dialektologijos arba fonemų susidarymo studijas ir panašias temas geriau palikti Vilniaus universitetui. Mokytojų paruošimas

šeštadieninėm mokykloms, lietuvių kalbos vadovėlių forma ir turinys, tinkami mūsų gyvenimo aplinkai, kalbos mokymo būdai jaunimo stovyklose, kalbos ypatybės dvikalbėj aplinkoj, dvikalbiškumo privalumai—yra keli pavyzdžiai tų dalykų, kurie mums čionai turėtų rūpėti. Tai nėra klasinio mokslinio tyrinėjimo temos, tačiau, kas yra mokslas, jei ne ieškojimas naujų kelių)

(v) Neakivaizdinis lietuvių kalbos mokymas. Lietuviai kaskart labiau išsisklaido šiame krašte, ir šeimų skaičius, kurioms šeštadieninės mokyklos nepasiekiamos, vis didėja. Todėl pagirtina atsiradusi iniciatyva neakivaizdiniam mokymui organizuoti. Turime tam reikalui ir naujas priemones—tai kompiuteriai ir video juostos. Jas turėtume tinkamai ir plačiai naudoti. Daug ką turėtume pasiskolinti iš šio krašto televizijos laidų ir iš įvairių mokymui ir net žaidimui skirtų kompiuterių programų ir jas pritaikyti savo reikalams. Galime sukurti ir savo originalias video juostas ir kompiuterio programas. Galėtume šiam reikalui panaudoti gausias Lietuvos nuotraukas, pasiskolindami jas iš B. Kviklio redaguojamų ir leidžiamų knygų apie Lietuvos bažnyčias, iš Lietuvoje spausdinamų įvairių albumų ir lankytojų parvežtų nuotraukų. Neakivaizdinio mokymo priemonės turi būti tokios, kad mokiniai su smalsumu dairytųsi pašto dėžutėje kiekvienos naujos siuntos.

(vi) Lituanistinis centras. Galime didžiuotis Religinės šalpos Įstaiga ir Lietuvių Informacijos Centru. Ir netik didžiuotis, bet ir pasimokyti iš to, kas sukurta ir pasiekta kun. Pugevičiaus pastangom. Sekdami šiuo pavyzdžiu, turėtume sukurti Lituanistikos Centrą su pastovia įstaiga ir kvalifikuotais tarnautojais, kurie tvarkytų mūsų kultūros, o ypač kalbos puoselėjimo ir išlaikymo reikalus. Toks centras turėtų pirmiausiai rūpintis šeštadieninėmis mokyklomis, jų programa, tinkamais vadovėliais, moderninėm mokymo priemonėm, jaunimo stovyklų programomis, įvairių kursų ir simpoziumų rengimu. Toks centras būtų pagrindinis kompiuterių programų ir video juostų skirtų lituanistiniams reikalams, šaltinis. Pradžioje centro metinis biudžetas turėtų būti tarp šimto ir dviejų šimtų tūkstančių dolerių. Jo veiklai plečiantis, turėtų atitinkamai augti ir jo biudžetas. Tokios išlaidos gali atrodyti per daug didelės. Tačiau mes ryžomės sudėti pinigus lituanistinės katedros išlaikymui. Manau šio projekto iniciatoriai ir vykdytojai pagrįstai džiaugiasi šiuo pasisekimu ir viltim, ką ši katedra duos mums. Džiaukimės visi šia viltim, nes ateitis priklauso tik tiems, kurie ryžtasi su viltimi. Katedra yra geras dalykas—turėsime kasmet tris ar keturis studentus, kurie gilins ten savo lietuvių kalbos žinias. Tačiau kaip ilgai, jei kaskart mažiau ir mažiau bus Amerikoje kalbančių lietuviškai? Kad mūsų sukurtos pajamos šiai katedrai išlaikyti neatitektų svetimiems, turime pasirūpinti lietuvių kalbos išlikimu. Lituanistinio Centro paslaugomis pasinaudotų ne trys ar keturi studentai, bet šimtai ir, gal, tūkstančiai mokinių. Juk, vien Lietuvių Fondo metinis pelnas yra daugiau negu ketvirtis milijono dolerių. Argi netiktų to pelno dalį atiduoti

(Nukelta į 8 pusl.)

ATSISVEIKINANT SU GEN. STASIU RAŠTIKIU

Atsisveikinant su Laikinosios Vyriausybės nariu—Krašto Apsaugos Ministeriu generolu Stasiu Raštikiu Laikinosios Vyriausybės vardu, norisi pareikšti kovos už tėvynę bendraminčių skausmą.

Skausmą, kuris yra išgyventas žiauriu okupacijos laiku, pagilintas kalėjimuos ir koncentracijos stovyklose, grūdintas trėmimo nedalioj. Tiksliai jau tremtyje nusakė tai Ministerio Pirmininko pareigas ėjęs prof. Ambrazevičius įrašdamas Brolio Sruogos žodžius savoje knygoje:

*I Lietuvą žiemojančią einu
Prie kryžkelių stovėsiu smūtkeliu,
Milžinkapiuos varpais nakčia skambėsiu
Kad speiguose po stora miline
Neliautų plakus Lietuvos širdis.*

Prieš 45 metus pogrindžio veikėjai rusų okupuotoj Lietuvoj buvo tvirtai įsitikinę, kad eventualaus sukilimo prieš rusus atveju, generolas Raštikis turi būti gražintas į sudaromos vyriausybės apimtį, prie kariuomenės vairo. Po to kai Laikinosios Vyriausybės gijos Vilniuje ir Kaune buvo supintos, tuo reikalu teko tarti su ministeriu Škirpa Berlyne.

Pogrindžio vadovybę atstovaujantis jos narys turėdamas neribotus įgaliojimus pareiškė ministeriui Škirpai, kad pogrindis yra pasirengęs kviesti ministerį Škirpą eiti Ministerio Pirmininko pareigas, o generolas Raštikis bus kviečiamas Krašto Apsaugos Ministerio pareigoms. Ministeriui Škirpai buvo pristatyta, kad generolo Raštikio populiarumas yra Lietuvoj gyvas ir plataus masto. Laikinojoj Vyriausybėj turi būti asmenys, kuriais tauta pasitiki, kurie sudarytų plataus tautinio susipratimo tašką.

Ministeris Škirpa sutiko su argumentais ir šis kertinis Laikinosios Vyriausybės formavimo žingsnis buvo išpildytas 1941 metais kovo mėn., Berlyne, ministerio Škirpos patalpose, nes Lietuvos pasiuntinybės rūmai jau buvo vokiečių perduoti rusams.

Generolas Raštikis šių pasitarimų metu jau slapstėsi Lietuvoje ir perėjo vokiečių sieną pasitarimams užsibaigus. Pogrindžio atstovui neteko generolo sutikti Berlyne.

Vėliau po 3 mėnesių prasidėjęs vokiečių-rusų karas sudarė reikiamas sąlygas lietuvių tautai tarti žodį ir imti kardą į rankas. Lietuvių Aktyvistų Frontas pašaukė tautą sukilti, išvaryti okupantą iš žiauriai nuterieto krašto ir jo žmonių, paskelbė atstatant Lietuvos nepriklausomybę ir jai valdyti Laikinąją Vyriausybę, kviesdamas kuo skubiausiai gelbėti Lietuvos žmones.

Ir ėjo jauni ir seni, ėjo tūkstančiai iš visų Lietuvos kaimų ir miestų, kad ginklu vaduotų Lietuvą brangią.

Krito vyrai, krito moterys ir krauju šlakstė savą, mylimą žemę. Tų kelių dienų laikotarpis žuvo daugiau negu kad buvo žuvę visais Nepriklausomybės kovų metais. Jau sukilimo kovoms baigiantis penktąją karo dieną

generolas Raštikis buvo vokiečių atskraidintas iš Berlyno į Kauną, paliekant Berlyne Ministerį Pirmininką Škirpą ir Užsienio Reikalų Ministerį Skipitį tolesnei nežinia. Generolas pasiekęs Kauną tuojau prisistatė užimti ministerio postą, kuris jam buvo sukilimo vadovybės skirtas. Būdinga generolo Raštikio charakteriui, kad jis atsisakė perimti Laikinosios Vyriausybės vadovavimo pareigas, kai jam tas buvo pasiūlyta pareigas einančio profesoriaus Ambrazevičiaus. Jis tada taip pat užtikrino

Kultūros klausimais

(Atkelta iš 7 pusl.)

lietuvių išlaikymo įstaigai sukurti ir išlaikyti? Nėra abejonės, kad atsiras pinigų ir be Lietuvių Fondo, jei tokio centro veikla pasidarytų apčiuopiama. Tačiau ar ši veikla tikrai pasisektų? Kas nesižavi ateities viltim, tam telieka užkasti save praeities nusivylimė!

(d) Ką norėtume išsaugoti ateičiai? Mano pasirinkimas: pirmiausia—lietuvių kalba; antra: pagarba krikščioniškai lietuviškiems principams ir moralei, kuri išsaugojo mūsų kultūrą caro priespaudoje ir kuri yra kertinis akmuo dabar tėvynėje statomai ateities vilčiai; trečia—ryšys su tėvynė, meilė savo broliams: Brazilijoje ir Australijoje, Sibire ir Vilniaus sostinėje! visa kita—ir spauda, ir katedra, ir fondai ir archyvai tėra tikrai priemonės šioms vertybėms išsaugoti.

Išsaugosime viską, kas saugotina, sukursime, kas reikalinga, jei būsime dinamiški ir vieningi, jei sutiksime, kad daugumos pasirinktos priemonės yra tinkamos, nors ir ne tos, kurias mes norėtume siūlyti.

visus ministerius, kad prof. Ambrazevičius ytin tinka eiti ministerio pirmininko pareigas, kol Ministeriui Pirmininkui Škirpai bus leista vykti Lietuvon ir perimti pareigas. Generolas dar pridėjo, kad šiuo metu civilio žmogaus buvimas vadovybėj yra sveikas pažymys.

Vokiečiams užgniaužus Laikinosios Vyriausybės darbą, generolas Raštikis nenutraukė ryšių su pogrindžiu ir jo vadovais. Pabaigoje metų Lietuvių Fronto pogrindyje (Lietuvių Frontas išsivystė iš Lietuvos Aktyvistų Fronto vadovavusio sukėlimo ruošimui, organizavimui ir jo įvykdymui, kelioms grupėms jau nubirus, bet pasirižusioms eiti atskiru keliu pogrindyje) vyriausia vadovybė nutarė mėginti organizuoti vadovaujantį organą apjungiantį įvairias pogrindžio organizacijas. Taip gimė Tautos Taryba ir generolas Raštikis buvo pakviestas jai vadovauti.

Ilgai užsitęsios derybos su pogrindžio vienetais ir politinių partijų viršūnėmis nedavė rezultatų Tautos Tarybai tapti visa apjungiančiu organu. Tolimesnės diskusijos šiuo tautai taip svarbiu vienyjančio organo ieškojimu rezultate išaugo Vyriausias Lietuvai Išlaisvinti Komitetas—VLIK-as, bet generolas Raštikis jau netapo nariu, nors palaikė ir toliau artimą ryšį su pogrindžiu. Generolo Raštikio įnašas ir įtaka Laisvojoj Vyriausybėj ir jos veiksmuos buvo gilus ir pozityvus. Jo plačios pažintys su vokiečių kariuomenės Lietuvoje vadovybe kai kuriais atvejais leido atsverti kitus neigiamus veiksmuos iš Zivilverwaltung'o pusės. Laikinosios Vyriausybės pastangos padėti Lietuvos piliečiams žydams buvo didžiumoj atlikti generolo Raštikio nors ir be sėkmės. Buvo aišku, kad vietiniai vokiečių pareigūnai turėjo labai nedaug ką pasakyti, kai pati anti-žydiška politika jau nuo 1933 metų buvo vystoma pačių aukščiausių organų Vokietijoje ir ant to pat kurpalio buvo tampiama visuose užimtuose kraštuose.

Generolas Raštikis ir išėjęs iš Laikinosios Vyriausybės daugeliu atvejų kalbėjo ir gynė lietuvių ir Lietuvos reikalus prieš Zivilverwaltung'ą ir jo parėdymus. Jis labai griežtai pasisakė prieš lietuvių mobilizavimą į SS Legijoną. Kaip žinom, Lietuva buvo vienintelė iš užimtų kraštų neturėjusi tokio dalinio. Vokiečiams be žymesnių lietuvių pritarimo nepasisekė Lietuvos vyrų suvilioti į grynai vokišką karinį vienetą.

Laikinosios Vyriausybės vardu išreiškiu gilia pagarbą ir padėką a.a. generolui Stasiui Raštikiui sąžiningiausiai atlikus pareigas tautos ir valstybės tarnyboje, karo lauke, ir tautos gyvenime tiek Nepriklausomoj Lietuvoj, pogrindžio darbe okupuotoj Lietuvoj, tiek užsieny-tremtyje.

Laikinosios Vyriausybės vardu išreiškiu gilia užuojautą poniai Elenai Raštikienei, išlikusiom Sibiro Tremtinėms ponios ir generolo Raštikio dukroms ir visai lietuvių tautai, kurių gerovei generolo Raštikio širdis, protas ir visas gyvenimas buvo pašvesti.

Šiuo pačiu metu išreiškiu tokius pačius pagarbos ir užuojautos žodžius Vyriausio Lietuvai Išlaisvinti Komiteto—VLIK-o vardu.

*Mykolas Naujokaitis
1985 m. gegužės 7 d.*

SAO BENTO VARPAI

Tu taip liūdnai kalbi—su meile ir skundu—
Vos pasakot imi pro tėviškės laukus.
Ak, koks tasai dangus ten giedras ir gražus,
ir koki ten žiedai ant irstančių krantų!

Mėnulio sidabre melsvuojantys miškai
Lyg rūstūs milžinai toj pasakų šaly.
Bet ne: jie švelnesni rasotam svaiguly,
Neg varpas, kurį ten dejuojant palikai . . .

Ir toji vandenu bežodinė daina,
Gadynės tremtinių pasiekianti ausis.
Jei ten kas vakarais jos kartą paklausys—
Krūtinėj tilsta tuoj senoji aimana.

O dienos tolimos! Kasdien gražesnės jūs!
Pagaunate dažnai, kaip karštas sukuryš,
Ir nešat per alpias atogražų naktis
Į tėviškės laukų tuos irstančius krantus . . .

ANT KORKOVADO

Ant korkovado žydi gėlės.
Į šaltą gūžtą tarp kalnų
Sugrižo lengvas debesėlis
Suglaust apsunkusių sparnų.

Dangus toks mėlynas, toks aukštas—
Toki mįslingi vakarai!
Giliom padangėm skrenda paukštės,
Prieš saulę rykauja arai.

Prasikala iš marių kiauto
Alpi atogražų naktis.
Ant tako, saulės nukeliauto,
Greit baltas diskas išsisir . . .

O, nebegrižk! Sustok ir tujen,
Vos veidas prieš žvaigždes sustos;
Liūdnas akis, kur tolin žiūri,
Prižerk minkštos, kuplios šviesos . . .

O, nebegrižk! Negrižk į šičią!
Pakolei ilgesiu kerės
Man širdį laimė vakarykščia—
Negersiu vienumos taurės.

Drebės žvaigždė ant kipariso,
Drebės išblyškus danguje.
Ant Korkovado naktį visą
Žieduos verks gaudžiai sabia . . .

NEBE TAS

Ta pati gale sodo alėja
Ir tie patys svyruokliai beržai,
Supami žvarbių rudenio vėju—
“Tiktai tu nebe tas sugrižai.”

Lietuje tyliai ošia pušelės,
Gailiai verkia svyruokliai beržai.
Nykaus aido išskiria dalys:
“Tiktai tu nebe tas sugrižai.”

“Nebe tas sugrižai . . .”—aš šypsausi:
Viskas čia nebe taip, nebe tas.
(Tik širdis kenčia senąjį skausmą
Ir senąsias žaizdas).

PALIK MANE

Aš noriu likti vienas amžinai
Pasauly ir sapne.
Kaip tie užstoję praeitį kalnai—
Palik mane.

Tegul srovena kraujas iš žaizdų
Ir žėri purvyne—
Nedėk prie jų nuvytusių žiedų:
Palik mane.

Pas langą parymosiu. Be aušros
Ateis pilka diena.
Joks paukštis ryto migloj negiedos . . .
Palik mane.

Nuėjęs pastovėsiu kai kada
Ties lauko ramune,
O gaus širdy varpų gaudi malda . . .
Palik mane!

POETŲ DALIS

Žinau jau, kodėl tu šypsotis nemoki—
Poetų dalis—tai kančia.
Tad žemėje laimės daugiau neieškoki:
Ji niekad nešildė jų čia.

Sakai: rudens vėtros krūtinę tau plaka,
Kur eiti—dažnai nežinai.
Pakelk tik akis! Aš parodysiu taką,
Kuriuo pats keliauju seniai.

Tiesa: nei ramumo saldaus pažadėti,
Nei laimės aš tau negaliu—
Po mano pėdom tiktai akmens dulkėti
Ir žeidžia aštriau neg peiliu.

Bet jeigu kūrybos tau dieviška puota
Vaidenasi tankiai sapnuos
Ir jei negali paslėpti širdį kraujuotą
Rausvuos savo rūbų šilkuos—

Pakelk tik akis! Nuo baltų pjedestalų
Apolas šypsosis ramus,
Kai eisim drauge į tą pasakų šalį,
Kur žvaigždės drauge bučiuos mus . . .

PRIE BOTAFOGO ĮLANKOS

Iš Flamengo vilnių mačiau ištiestą ranką,
Iš Flamengo vilnių.
Pirštu rašė žodžius į atogražų dangų,
Rašė daug sakinių.

Buvo giedra aplink, Degė saulė lyg spurga
Ant padangių šakos.
Botafogo lopšy iš rūkų kilo Urca
Prie ramios įlankos.

Tylūs vandens žioravo ir plieskė žarijom
Kai skaisti patena.
Rankos palenkė taurę—ir aukso prilijo
Jų žaizda kruvina.

Pasakyk: ar ne sapnas, ne sapnas tik buvo—
Šito aš nežinau—
Kad sutirpęs į ašarą mariose žuvo
Mum abiem: man ir—tau.

Iš Flamengo vilnių mačiau ištiestą ranką,
Iš Flamengo vilnių.
Ir dabar, kai už lango jau vakaras slenka,
Tą paveikslą miniu.

Grišiu vienas ant kranto. suvargusio stoto
Nieks nei sveikins, nei kvies.
Iš gelmių tu iškilsi žuvėdra plasnoti
Viršum mano širdies.

KORKOVADO KRISTUS

Tavęs kiek laukė ji—viršūnė Korkovado—
Sau galvą pasikaišiusi skurdžiais žiedais?
O amžiai ėjo žingsniais lygiais ir lėtais,
Lyg vargdieniai, kurie jau viltį žemėje prarado.

Nė karingasis Guarany užkopti nesiryžo
Tavosios keteros anapus debesų.
Laivai ir balti žmonės—ir Paraguassu
Atsiklaupė ant akmenų prieš Anchetos kryžių.

Tu vis tolyn tolyn—link Andų—Amžinas Keleivi.
Kol spindulius švaistys atogražų diena,
Į begalines tolimas nuneši Žodį gaivų

Pirm neg vandenu nutilis oši daina,
Neg prasikals pro Pietų Kryžių vakaras
(pamėles,
Neg Tavo kojų prisiglaus pailsęs debesėlis.

POETAS VENANCIJUS ALIŠAS

1908.XII.12—1975.VI.6

Birželio 6 d. sueina 10 metų kaip Brazilijoje, Maua miestelyje, už 20 klm. nuo Sao Paulo, mirė kunigas Aleksandras Venancijus Arminas, vietiniuose Braziluose palikęs legendinio kunigo atminimą, o mums, lietuviams, žinomas Venancijaus Ališo slapyvardžiu puikus poezijos kūrėjas.

Šių metų pradžioje, jo atminimą pagerbdami, Vilkaviškio gimnazijos draugai išleido V. Ališo poezijos rinktinę, vardu "Anapus marių": K. Bradūnas knygą suredagavo, klasės draugas P. Kasulaitis—išleidimą finansavo, o A. Vaičiulaitis parašė išsamią 40 psl. studiją apie autorių kaip žmogų ir poetą, nubrėždamas jo kūrybinį kelią ir charakterizuodamas jo poezijos stilių ir pobūdį.

Šiais poezijos krizės laikais yra didelis malonumas ir džiaugsmas paimti į rankas knygą, kurioje poezijos žodis, autentiškas ir nedevalvuotas, sutviska grožio ir minties perlais.

Gretimame puslapyje skaitytojas ras keletą V. Ališo egzotinio gamtovaizdžio eilėraščių, kurie neabejotinai jį sudomins ir paskatins išgyti visą rinktinę.

□□□□

PETRAS BABICKAS, poetas, beletristas, vaikų literatūros ir kelionių rašytojas, fotografas, Kauno radijos diktoriaus beveik 40 metų gyvena Brazilijoje. Kurį laiką dirbęs Lietuvos pasiuntinybėje, vėliau pasitraukė į nuošalų gyvenimą ir dabar, netekęs sveikatos, sunkiai neša saulėleidžio dienas.

Pasižymėjęs kaip puikus kelionių ir šalių rašytojas (ypač atmintina jo knyga "Elada"), per Italiją iš Vokietijos pasiekęs Pietų Ameriką, tuojau išleido pirmą išpūdžių knygą apie Brazilijos lietuvius ir patį kraštą, vardu "Brazilija," kuri ir šiandieną domina skaitytoją.

Čia spausdiname ištrauką.

Pirmoji kelionė į Sao Paulo

Petras Babickas

—Puxa vida!—švilptelia šoferis, traukdamas mano lagaminą su Genovos viešbučio ženklais,—mes esame iš vieno miesto!

Netenka su "tautiečiu" ilgiau pasikalbėti, nes pagal visas laikrodžio rodykles centrinės laukia.

Dar kartą galiu pasigrožėti centrinės geležinkelio stoties pastatu. Iš tolo jis atrodo nedidelis, bet tik taip atrodo, dėl to, kad architektui nuostabiai pavyko suderinti jo lengvas linijas. Iš Central, kaip visi vadina šią stotį, ir čia pat netoli pastatytų Krašto Apsaugos Ministerijos rūmų—galima spresti apie brazilų statybinius užsimojimus ir vaizduotis, kad po poros dešimčių metų Rio de Janeiro skirsis nuo Chicagos tik gražesne gamta.

Central judėjimas labai gyvas. Minių minios atvažiuoja į darbą iš priemiesčių, bet stotis tokia didelė, kad niekuomet nemačiau spūsties. Visai kas kita vagonuose, ypač vietinio susisiekimo. Jie tiek perpildyti, kad uodui nelieka kur snapo įkšti. Antra vertus, dėl susigrūdimo dažnai įvyksta nelaimės... Visa tai pataisoma, bet... amanha.

Traukinys pajuda. Už lango skrieja namai, nameliai, pamarginti medžių žaluma ir ryškių spalvų žiedais, kurie įvairiausiai stebuklingais būdais moka paskleisti savo grožį pačiose neįtikimiausiose vietose, nugalėdami sausrą ir dulkes, plieną ir... ožkas...

Po pusvalandžio miesto namai pasilieka už nugaros ir prasideda interjero nuotaika—kalnai, kalneliai apaugę sodria augmenija, ar visiškai plikos tamsios uolos, ant kurių karstosi keletas kaktusų, o pašoniais, nelyginant sargybiniai—puikūs gvardijos kareiviai—stiebiasi palmės. Jos tokios lieknos ir neatskiriamos nuo braziliško gamtovaizdžio, kaip ir vėšlūs bananų medžiai (kurie yra tokie pat imigrantai, kaip ir kava), tačiau dabar yra braziliškesni už tikruosius autochtonus. Atvežti iš Indijos pirmasias kolonizacijos laikais, jie taip pamėgo šią žemę ir taip išsiplėtė, kad be bananų šiandien Brazilija neįsivaizduojama. Yra drąsuolių tvirtinančių—"Kol Brazilijoje turėsime bananų—niekada nebus bado." Dalinai teisingas galvojimas, nes bananai dažną sustiprina, jie—vadinami "varginųjų duona." Interiore veik kiekvienas neturtingiausias kanolas turi keletą bananų kelmų, kurie nereikalingi jokios priežiūros, bet kurie, žiūrėk, metams praslinkus padovanoja šeimininkui tokią kekę vaisių, kad silpnesnis vyras jos viena ranka nepakels. Atsiminus, kad mes Lietuvoje už vieną bananiuką (savo laiku) mokėdavom vieną litą (dėka muitų politikos) ir turint galvoj, kad kekėje kartais būna ligi šimto bananų—išauginusi vaisių "medį" jau reikia iškirsti (kitą kartą jau jis nežydės!), bet vėl

gerai: iš tų pačių šaknų atauga naujas. Todėl šiuo požiūriu bananas yra ne medis bet "žolė" tik, žinoma, milžiniška, kartais siekianti šešių-septynių metrų aukštumo. Kava, atvirkščiai, reikalinga didelės priežiūros. Vaisių duoda tik į penktus metus.

Bėga pro langą kalnų kauburiai, apaugę miškeliais, pridengti melsvo tolumoms šilko. Arčiau šmėstelia stočių-stotelių pastatai, dažniausiai geltoni, apstoti žydinčių medžių, po kuriais žaidžia vaikai ar triūsia senukai. Raudona atšlaičių žemė, žydra toluma, sodri žolės ir medžių žaluma, pamarginta keisčiausių spalvų, bet daugiausia raudonos, geltonos, baltos ir violetinės, žiedais, apstota bananų, palmių bei milžinų mangos medžių bei žakų (jaca)—po kuriomis lyg supurvinta degtukų dežutė styro kaboklo lūšnelė—štai būdingas šio krašto vaizdas. Sąmoningai nutyliu apie dangų: į jį negalima pažiūrėti—toks jis aukštas ir skaiustus! Taip negailėstingai šviečia ir kepina čia saulė...

Vaikai, kurie Brazilijoje yra nepaliečiamai ekselencijos—nepaiso karščio: išdykauja ten, lauke ir čia, vagonė: klykia, laksto, juokias, nors kiekvieną akimirka gali prasiskelti sau galva, kadangi traukinys išvysto kartais toki greitumą, jog nuo lentynų ima byrėti ryšuliai ir lagaminai.

Vidudienis. Nepaprastai tvanku. Sustojame nedidelėje stoty. Prie lango prieina senukas su pintine, kupina kažkokių vaisių. Nusiperku net nepaklauses. Pasirodo—abacati (kriaušės formos, žalios spalvos iš oro ir gelsvos viduje, vaisius—nepaprastai sotus, be cukraus ir citrinos sulčių beveik nebevalgomas. Kartą autorius, suvalgęs porą abacati, buvo sotus puse paros). Nuo jų neatsigaivinsi!

Kaimynas pasiūlo bananą. Taip pat menka gaiva. Beje, kelionėje čia veik kiekvienas pradėjęs valgyti ar gerti, visuomet pasiūlys ir kaimynui. Ar tai neprimena, senų Lietuvos laikų? Kada troškulys virsta nebepakeliamu, ryžtuosi eiti į vagoną restoraną,—buvau nusistatęs jo nelankyti. Vietos, žinoma, užimtos, bet prisigretinu prie kažkurio fazendieriaus (dvarininko) ir užsisakau mineralinio vandens. Padavėjas klausia: kokio šulinio? Manau, kad juokauja. Fazendierius gelbsti padėti, sakydamas—"Salutaris." Pasirodo, šiame krašte yra daugybė "šulinių" su gydomais vandenimis ir tik maža dalelė jų yra naudojamų.

Kalbus kaimynas papasakoja ne tik apie vandens šaltinius, bet ir apie šio krašto vaisius, kurių esą devynios galybės. Iš jo pasakojimo atsimeu tik tuos, kurių vardus jau žinau iš knygų ar jau esu ragavęs: abacachi (panašus į ananasą, labai kvapus ir sultingas), mango—gintarinės spalvos skanėstas, jaca, caju, abio... Jis žinaš jų per penkiasdešimt vardų, bet nors seniai gyvenęs Brazilijoje, nėra visų ragavęs. "Ir pagaliau, neįmanoma,—atsidūsta jis,—Jų yra tiek daug!"

Naktį tolumoje sumirga pirmieji Sao Paulo žiburiai, bet tik po gero pusvalandžio traukinys sustoja Rooseveltto stoty.

Nakvynę ir čia, kaip Rio, sunku gauti. Rytą aplankau Lietuvos Konsulą Al. Polištaitį ir gavęs reikalingą informaciją bei pagalbą, važiuoju į Vilą Zeliną, kurioje prieš porą

savaičių apsigyveno dailininkas Vijeikis.

Rio de Janeiro keleivis šalia ypatingo gamtos grožio, gali pajusti ir miesto pagražinimo pastangas. Senovės relikvijos sostinėje dar nėra visiškai užguitos moderniškais betono pastatais, besieliiais ir daugumoje vienas į kitą panašiais.

Sao Paulo, atvirksčiai, iškart sukelia tik moderniško didmiesčio išpūdį su visais teigiamais ir neigiamais šio apibūdinimo atspalvais. Centras atrodo,—kaip Šiaurės Amerikos miestų. Paulistai tuo didžiuojasi. Priemiesčiuose—skruzdėlynas, kaip ir Rio, tik čia blogiau, nes miestas išsiplėtė 800 metrų aukštumoje ir vietinis ne kartą turi drebėti nuo šalčio, ypač naktimis. Oras čia dažnai keičiasi. Kepina saulė, po valandos staiga atvėsta, lyja, o kartą aš buvau liūdininkas tokios ledų krušos, kokios nė paulistai neatsimena. Pusė langu išbyrėjo. Miestas kasmet daro didžiulę pažangą: tai matyti kiekviename žingsny—centre, o priemiesčiuose, ypač "lietuviškajam" Vila Zelinos—labai daug ko trūksta: negrįstos šoninės gatvės, nepakankamas susisiekimas autobusais, stoka vandentiekio, etc.

Bet, anot tautiečių, kurių čia labai gausu, tai nieko nereiškia, palyginus su vargais prieš 20 metų.

Vila Zelinos centre, aukščiausioj vietoj, stiebiasi lietuvių bažnyčia, kun. Suginto energija pastatyta, kurios dabartinis, klebonas kun. Pijus Ragažinskas yra berods spiritus movens viso vietinio kultūrinio veikimo, pasireiškiančio vienijimu ir sąmoninimu lietuviškų sielų, kurios taip dažnai būna autokratiškai nepriklausomos ir neprieinamos.

Gal būt, nelengvos sąlygos, sunkus darbas, varginantis susisiekimas, klimato įtaka, fabriku gausumas ir uždarbio lenktynės—veikia vietinių žmonių būdą. Lietuviška siela taip pat neišvengia visų šių įtakų: niekur kitur nemačiau tiek pavargusių ir nepatenkintų veidų, kaip čia. Dažnas tautietis iš tikrųjų gal ir neblogas, kartoja monologiškas pasakas, sapaliodamas apie laisvę ir lygybę, kurios anaip tol nenori pripažinti naujai atvykusiems.

Lietuviškos mokyklos, prieš karą čia įsteigtos Lietuvos visuomenės pastangomis, Tėvyne priešams okupavus liko be lėšų ir be mokytojų.

Išsina trejetas lietuviškų laikraščių: "Mūsų Lietuva," "Garnys," "Žinios."

Sao Paulo, kaip pramonės mieste ir tirštai apgyventame interiore, darbų retai trūksta. Todėl čia lietuviai gyvena pasiturinčiai, daugumas jų turi savo nuosavybę, bei biznesus.

Sekmadienį, kada pilnutėlį bažnyčioj skamba "Pulkim ant kelių . . ." ir lietuviškai sakomo pamokslo žodžiai pasiekia net šventorių, jei ne keli juodi ar kavinės spalvos vietinių veidai, akimirka manytum esą Lietuvoj,—taip visa čia sava, taip iš pat kūdikystės įprasta. Bet, antra vertus, jaunuomenė čia gimus ir augus, bet tėvų gimtosios žemės nemačiusi, dalinai jau yra persiėmusi vietiniais papročiais, kurie ne visi lietuviui suprantami.

Įpirangos muziejaus didingas pastatas iš tolo ir vidaus daro didelio išpūdžio, ten yra nemaža paveikslų, nors ir neblogas turinio, bet menkos technikos. Tik Pedro Americo kūriniai—monumentalus.

Butantano Instituto lankytoja pritrenkia čia

surinktų ir studijuojamų bei serumui gaminti naudojamų gyvačių gausumas ir jų gyvenimo "papročiai."

Sekmadienio poilsio žmonės iš miesto važiuoja į Santos'o pajūrį, kurio puikūs paplūdimiai bei karštis ištrina iš pavargusios sąmonės nemalonius nuovargio šešėlius.

Santos—judriausias ir geriausias įrengtas Brazilijos uostas, tik labai karštoj ir drėgnoj vietoj. Bananų čia didžiausios plantacijos. Prieš 50 metų šiose vietose žmonės labai kentėjo nuo drugio ir kitų ligų. Dabar visa tai yra praeityje. Puikus cementinis kelias jungia žavią Santos'o pakrantę su Sao Paulo. Juo tolydžio rieda milžinai sunkvežimiai su prekėmis bei ištaigingi lengvieji automobiliai su keleiviais.

Per Santos'ą į Braziliją nuo 1926 metų yra atvykę per 30,000 lietuvių. Daugumas jų tuoj pasukdavo į pietų Braziliją Rio de Janeiro visiškai nematę.

Tuo paaiškinama priežastis, kodėl taip maža lietuvių yra Rio de Janeiro, bei Šiaurės Brazilijoje.

Daug žmonių, puikių lietuvių sutikau šiame didmiestyje, iš kurių, be jau minėtų, pabrėžtini: komp. J. Stankūnas, Masiai, Kavoliai, Narbučiai, Silickai, Seliokai, Gaigalas, Širvydas, Vasiliauskas, Br. Šukevičius, M. Tamoliūnas ir iš Lietuvos pažįstami Antanaičiai ir daugelį kitų, kurių visų neįmanoma išvardinti.

Kultūrinis lietuvių veikimas, ypač pastaraisiais metais, žymiai sustiprėjo, išiliejus naujoms, iš Europos atvykusioms, pajėgoms.

Kitame priemiestyje (Sao Caetane) aplankiau Budzilų šeimą, labai nuoširdžiai lietuvišką ir patrauklią, bet ypatingai mane sujaudino Povilavičiaus pasielgimas. Užėjęs pas Konsulą jis išdėstė girdėjęs, kad yra Santo uoste atgabenta keletas DP lietuvių, bet nėra kas juos priima ir todėl juos vešia į . . . Rusiją. Ir dabar jis atėjęs pasiūlyti: tegu jie atvažuos pas jį ir gyvena porą mėnesių, be jokio užmokesčio, kol darbą suras. Aplankiau Povilaičių namuose. Radau tik šeimninę, kuri priėmė mane kaip seną pažįstamą, nors šios kilnios šeimos aš nepažinojau. Išaiškinau jai, kad tai yra tik gandai, kad jokie DP nebus gražinti, etc. Povilaičiai turi dirbtuvę ir gaminius (timpas) eksportuoja net į Graikiją.

Malonu, kad turtingieji vietiniai lietuviai (pvz. Matelioniai) labai remia kultūrinį veikimą—lietuvišką spaudą. Neabejoju, kad Ant. Dutkaus spaudai rengiama "Brazilijos Lietuvių Istorija" iškels daug įdomių dalykų iš lietuvių gyvenimo Brazilijoje ir apibūdins jų vargus bei laimėjimus.

Gauta paminėti

Fraternitas Lithuanica (ir Patria), paruošta dr. Juozo Kriaučiūno. 67 pusl., kaina nepažymėta. Knygelei gauti kreiptis Dr. J. Kriaučiūnas, Sayles Ave., Box 335, Putnam, CT 06260.

"**Lietuvos Reikalais**, kultūrinių, istorinių, politinių straipsnių rinkinys." Parašyta Marijaus Blyno. 144 pusl., kaina \$6.00. Išleido Kęstučio Jeronimo Butkaus fondas. L.D. knygynas gavo jų kelias dėl pardavimo.

NAUJŲ KNYGŲ LENTYNOJE

Balsai iš tautinių gelmių

Sovietinės Lietuvos partiniai publicistai (ypač vienas iš jų . . .) Vilniaus spaudoj vis dažniau pabarsto sarkastiškų užuominų, esą užsienio lietuvių kūrybinis pajėgumas, grožinė literatūra labiausiai, baigianti išsigimti. O jei dar kartais ir pasirodo naujų veikalų, tai jau tik gryni betalentiškumo ir grafomanijos paliudijimai.

Nedaug tiesos šiuose pikto džiaugsmo išpuoliuose.

Ne paslaptis, tiesa, užsienis—ne savi namai, taigi lietuvių kultūrininkui ar rašytojui reikštis čia daug sunkiau. O vis dėlto kasmet išsina dešimtys grožinės literatūros, beletristikos, poezijos ar dramos veikalų, ir jų autoriai būna ne vien iš retėjančių senimo gretų. Bet specialiai galėčiau paminėti keturis rašytojus: Vytautą Alantą, Jurgį Gliaudą, Alę Rūtą ir per anksti mirusį Aloyzą Baroną, kaip pavyzdžius, kurie kiekvienas užsienyje sukūrė per dvidešimt ar ir gerokai daugiau veikalų. Ir jų knygos buvo išleistos, ne viena užtenkamai pagal sąlygas paplito skaitytojuose, ir tai jau būtų mažne rašytojų profesionalų darbo derlius.

Visa tai atsitiko, kaip čia kartais sakom, "sunkiomis tremties sąlygomis," išsivijoj, ne namuose. Trys iš paminėtų rašytojų plačiau ir pasireiškė tik užsienyje, anksčiau Europos Vakaruose, vėliau Amerikoje. Tik amžiumi iš jų vyriausias, Vytautas Alantas, dar nepriklausomos Lietuvos laikais jau buvo prirašęs novelių ir rinkinius bei dramos veikalų Kauno, paskui Vilniaus teatrams.

Aišku, ne visi tų rašytojų veikalai galėjo būti šedevrai. Nei užsienyje, nei Lietuvoje dar neturim genijų, kurie kurtų vien tik šedevrus. Kas bus vertinga, kas neišliks, skubiai dar nenuspręskim, bešališkiau pasisakys ateitis. O šiandien tie gausūs mūsų užsienio rašytojų veikalai, šiaip ar taip, yra mūsų tragiško, kartais tragikomiško gyvenimo vaizdai, ir jei norit metaforos—tai iškalbūs balsai iš mūsų dvasios tautinių gelmių . . .

Štai perskaičiau jau dvidešimtąją mūsų beletristo ir dramaturgo Vytauto Alanto Amerikoje išleistą knygą, rinkinį "Gelmių balsai," kur sudėtos jo ilgelesnės šešios novelės, įvairiais tarpais laimėjusios "Dirvos" savaitraščio skelbiamus metinius šio žanro konkursus. Tai iš tikrųjų "balsai iš gelmių"—mūsų buvusių ir dabartinių tautinių dorybių, užslėptų ydų, svajonių ir iliuzijų, didybės ir mizerijos margi paveikslai, prityrusio menininko papasakoti išvalgiai, pagauliai, įdomiai, gražia kalba, realistinės klasikinės novelės sklandžiais stilistiniais bėgsmis.

Vienoje novelėje, pavadintoje "Šachmatų partija su giltine", autorius išdrįsta papasakoti sudėtingą istoriją iš "anapus uždangos" apie skaudžią dvasinę ir šeimyninę dramą Vilniaus lietuvių *enkavedisto* gyvenime, jam bendradarbiaujant su viršininku rusu Mongojedovu. Jūs

(Nukelta į 22 pusl.)

APIE "J. MULOKO ARCHITEKTŪRA" ALBUMĄ

J. Gliuda

Šaunus "Lietuvių Dienų" žurnalo 25 metų jubiliejinis banketas jau baigėsi, bet pakiliai nusiteikę banketo dalyviai dar grupavosi iškilmių salėje, dar neskubėjo skirstytis. Po kalbų ir vaišių buvo malonu judėti, sutikti pažįstamus, nuotaikingai prašnekinti sutiktuosius.

Architektas Jonas Mulokas ir aš pripuolamai susitinkame, po trafaretinių susitikimo sakinių, kalbame apie kasdienybę ir, staiga, išsimušame ant įdomesnio kelio, nes pasikalbėjimas su architektu Muloku visad žada turiningų atradimų. Aš myliu jį už jo itin jautrų dėmesį kultūros temai. Man atrodo, kad šitų temų variantai nuolatos juda jo sąmonėje . . .

Kadaise, buvdamas Vilniuje, galvą užvertęs į debesynus, aš stengiausi pamatyti mitrą-karūną ant Šv. Kazimiero bažnyčios bokšto. Tada, nugirdęs iš draugų mitros uždėjimo istoriją, aš vaizdavausi architektą Joną Muloką lietuvišku Ibseno dramos herojum! Tai "bigmester Solness," tai "didysis statytojas Solness" galvojau, ir fantastiškai drąsus bažnyčios vainikavimo žygis tenkino sąmonę. Tai buvo niūrių dienų skaisti herojika.

Vėliau, Amerikoje, man padarė išpūdį Jono Muloko pranešimas nedidelei grupei žmonių apie Lietuvos kambario įrengimą Wayne universitete Detroite, pasakojimas apie sudėtingą medžiagos ieškojimą, apie kelionę į Vilnių.

—Karūna tebevainikuoja Šventą Kazimierą, —sakė architektas, dėl istorinės bažnyčios karūnavimo pats tapęs istorijos dalimi . . .

Ir šaltą žiemos rytą, skandindamas kojas giliame sniege, aš skubėjau pamatyti Jono Muloko statytą savitos formos lietuvių bažnyčią Marquette Parke. Ant bažnyčios bokštų aš nepamačiau kunigaikščių karūnų, aš pamačiau lietuviškų koplytstulpių strėles . . .

* * *

Štai jau prabėgo pusantrų metų kai brutalios ligos įveiktas mirė architektas Jonas Mulokas. Ir vėl, pagalvojus, jo gyvenimas, siekiai, ankstyvoji dar mirtis, taip primena Heriko Ibseno dramą apie naujos idėjos įkūnijimą svajojusį architektą. Koks sutapimas su didingu dramos herojumi, su didstatytoju Solness'u! Pasikelti virš žemės, siektis debesynų—o mirtis atsėlina, o mirtis čia pat. Abu jie—Solness ir Jonas Mulokas—buvo gimę stambmenoms kurti, didingiems pastatams statyti, abu jie buvo perstambūs savo aplinkai.

Jonui Mulokui neteko pamatyti jo gyvenimui, jo darbams, jo kūrybos idealams vaizduoti skirtą puikų, prabanginio memorialinio albumo "J. Muloko Architektūra," kuris pasirodė palikonių rūpesčiu. Lietuviškos statybos meno pionierius juto svarbų reikalą nepalaidoti bendralaikio abojumą savo ieškojimų ir atradimų. Jis parūpino jų išlikimą. Šito albumo tema, tezes, savo biografijos detales ir stamb-

menas jis įkalbėjo albumo redaktoriui kunigui Petriui Celiešui. Redaktorius, metraštininko objektyvumu ir orumu atkūrė šiame albume gyvą didžiojo velionies atvaizdą.

Dėkoju velioniui, kad savo testamentu šio albumo kopija buvo palikta man.

* * *

Albumą "J. Muloko architektūra" prabangiai, patraukliai, atspaudė Saleziečių spaustuvė Romoje (Italijoje) 1983 metais.

Velionis plačiai, gyvai čia su humoru, kitur nostalgiskai, visad polėkiškai, dėstė redaktoriui turiningo ir dramatiško gyvenimo odisėją. Lyg rašydamas testamentą ateinančių lietuviško architektūrinio stiliaus ieškotojų kartai, velionis buvo tikslus, šviesus, bičiuliškas. Pasakojimo epizodai teikė pagrindą visumai, pasakojimas nebuvo kronika, bet pakartotiniai išgyvenamas gyvenimas. Reikia tikėti, kad lietuviško architektūrinio stiliaus evoliucijai Jonas Mulokas padovanojo liūto dalį.

Būdamas rašto žmogus redaktorius kun. P. Celiešius atliko savo neeilinę misiją rūpestingai, nevengdamas ir detalės, ir sintezės.

Lakia pasakojimo forma tekstas neša skaitytoją per architekto gyvenimo verpetus, per tas sciles ir haribdes, kurios kartais skandina, o dažnai žadina kovoti dėl triumfališko išlikimo. Kietos kovos dėl principo įrodo velionies ištikimybę savo kūribiniam credo. Redaktorius gerai atliko šį rečiau, net unikalų, Kūrėjo pavedimą. Susidaro architekto kovų lauko vaizdas: blankioje verslo realybėje neišduoti savo idealo. Unikalaus žmogaus portretas toks žmogiškas ir paprastas savo siekių didybėje.

* * *

Epizodų gausa, veidų ir reikalų srautas nenuskandino esminės veikalo minties: velionies kūrybos nepaprastumo ir jo asmenybės savitumo. Gyvenimas reikalavo "užsakymo" formų, o idėja statė savo reikalavimus, idėja neleido klusniai paklusti "užsakymui." Toji idėja buvo tautinės lietuviškos architektūros įkūnijimo vizija. Tai buvo tautinės architektūros pagrindinių pradų išaiškinimas. Tai buvo mintis: jeigu tautinio meno bruožų gausu taikojamo meno objektuose, kodėl nesiremti tais bruožais architektūroje? Savitos lietuviškų svirnų, klėčių, pirkelių, gonkų, formos, raketinių koplytstulpių strėlės, stogų polinkiai ir proporcijos, kraigų žirgai ir dailios vėtrungės . . . Iš ornamentikos ir smulkių pastatų formų reikėjo pionieriškai sudaryti statybos meno apybraižas. Tam reikėjo darbo, atsidavimo ir didelio gabumo matyti, atkurti ir sintetinti. Visas tas kūrybines dorybes velionis valdė su kaupu.

Nepriklausomos Lietuvos laikais buvo daug gerų statybų, bet, deja, nerasime ten lietuviško stiliaus pastatų, kokių Jonas Mulokas pastatė

Marquette Parke, St. Louis, Custeryje, Maspethe, Arizonoje ir Montanoje, puošdamas lietuviškais žiedais Dédės Samo žemę. Ko savięji dažnai neglostė, kitataučiai premijavo.

* * *

Memorialinis albumas "J. Muloko architektūra" yra 132 puslapių, gausiai iliustruotas (apie 20 spalvotų nuotraukų). Išpūdinga viršelio nuotrauka žavi žiūrovą ir nuteikia stebėtis Jono Muloko statybos meno "egzotišku" lietuviškumu. Tai, kas slypėjo ornamentikoje, perkelta į pastato formas.

Turinyje trys pagrindiniai skyriai: Paveldėtas Kraitis, Kūryba Vokietijoje, Kūryba Samo žemėje. Pridėta turinio santrauka anglų kalba.

Jeigu Lietuvoje Jonas Mulokas žengė tik pirmuosius savo meno realizavimo žingsnius Vokietijoje tik svajojosi apie stambmenas, priverstinai kurdamas ornamentinius objektus, tik Amerikoje jis pražydo pilnai ir prasmingai. Kovodamas su oponentais, jis stato bažnyčias, restauruoja senas, stato lietuviško stiliaus koplyčias, kryžius, koplytstulpius. Jis stato gyvenamuosius namus, ir paminklus. Ir, net, Indėnų misijos ansamblių Montanoje . . .

* * *

Jonas Mulokas žengė pionierišką žingsnį—jis padarė lietuvišką statybos meną egzistuojančiu, realiu, matomu, apčiuopiamu. Nuo dabar apie jo atradimus galima kalbėti, diskutuoti. Tai yra didžiulė jo meno reikšmė ir vieta lietuvių tautinio statybos meno raidoje. Jis įrodė, kad mūsų tautinis stilius gali tarti nauja ir gaivų žodį modernioje architektūroje. Savo kūrybinį kelią jis ėjo ir perėjo jį savo idėjų palaimoje . . .

Jo palikony—našlė Jadvyga Mulokienė ir sūnus Rimas ir Dainius Mulokai—išleido šį monografinį ir memorialinį albumą ir tuo pastatė velioniui vertingą paminklą.

Skamba knygote velionies dedikacija žmonai: Savo Gyvenimo Draugei, Palydovei, Patarėjai, Globėjai Jadvygai skiria Jonas Mulokas.

LAIŠKAS

Ištrauka iš novelių romano
"Dulku atspindžiai"

Naujausia Anatolijaus Kairio beletristikos knyga "Dulkių atspindžiuose" nukelia mus atgal per 40 metų į traukimąsi iš Lietuvos, į tas tragiškas dienas, kada pajudėjo žemė po konomis, kada nuo bombardavimo maišėse dangus su žeme, kada žmogus buvo išbloktas iš fizinės ir iš dvasinės pusiausvyros. Vertybių perkainojimo metas. Tikėjimo tvirtais pastulatais lūžis. Ir griuvėsiai, griuvėsiai—žmonių, namų, miestų, valstybių . . . Pavojai, nelaimės, mirtys lydėjo žmogų, kuris niekas daugiau kaip dulkė, pučiama įvairiausių (politinių karų) vėju, nešiojama likimo bangų.

Ir vyriausio personažo pavardė—Petras Dulkė. Nesvarbu, kad jis kitoj novelėj Gytis, skaitytojui atrodo, kad apie jį pasakoja ne kas kitas, kaip pradžioje sutiktas Petras Dulkė, nes novelėj "Marija" autorius ir pataria (sau ir skaitytojui): "kalbėkime Petro Dulkės vardu." Beje, o daugelis novelių pavadintos moterų vardais: Marija, Gerda, Bernadeta, Deimantė, Uršulė, Hilda, Vaidilutė (vardas, ne "amžinos ugnies saugotoja senovės Lietuvoje," ne vienuolė, nors iš tikrųjų nuostabiu sutapimu ji ir buvo pasiryžusi tapti vienuole).

Petras Dulkė ironizuoja ir save ir kitus. ("Didžiausias mano nusikaltimas, už kuri Dievas galėtų bausti, būtų ironija. Aš juokiuos iš žmogaus netobulumo, primenančio laukinių žvėrį . . . iš žmogaus noro pasidaryti kalnu, esant dulkele"). Gal ironiškiausia novelė "Paskutinė vakarienė"—čia Dulkė nebe dulkė, bet milžinas visų teisėjas! Toliau knygą beskaitydami matome, kad tas personažas "dulkė", kaip ten nebūtų, iš visų situacijų išeina nesutepęs kitų ir pats nesusitėpęs, kad jis turi tvirtus moralės principus (santykiuose su moterimis), ir kad jo bekompromisinė pasaulėžvalga sutampa su jo elgesiu. Tai knygos pliusas.

Pasakodamas "aš" forma autorius priverčia vyr. personažą gilintis į savo vidų ir matyti bei vertinti viską savo vidaus akimis. Daugiau kalbama, filosofuojama, negu vaizduojama. Imama tema ar problema, ir jos išsprendžiamos arba "įrodomos." Tai tezės romano metodas. Jis autoriui pakankamai sekasi.

"Rankoje ji laikė voka. Matyt, tai buvo laiškas, vargiai panašus į laišką: suglamžytas, suteptas, pieštuku rašytas ant blogo popieriaus, sunkiai išskaitomas braižas. Ji sėdėjo ir skaitė. Perskaičiusi vėl skaitė. Visai nekreipdama dėmesio į mane, net į mano klausimus neat-sakydama, nei į pasiūlymus jai padėti. Laišką ji gavo komitete, ko aš nepastebėjau. Pasidarė lyg gėda. Aš komitetą ironizuoju, o jis atlieka puikų darbą: registruoja tremtinius, ieško

pasimetusių šeimų, perduoda daiktus ar laiškus, gaunamus per rankas vienokiu ar kitokiu būdu, rūpinasi patalpomis, maisto kortelėmis bei įvairiais gyvybiniais pabėgėlių reikalais. Informacijų centrinė.

—Ar aš galėčiau jums padėti?—klausiau jau kelintą kartą.

—Ne, dėkui, susitvarkysiu viena.

—Jūs gavote laišką, atrodo labai įdomų?

—Komitete radau . . .

Ašaros pradėjo riedėti tarsi prieš jos valią—iš tiesų ji verkė iš laimės, iš laimės, kad gavo laišką iš savo vyro, gavo žinią iš asmens, kuri laikė jau mirusiu.

—Iš vyro?

—Iš jo . . .—jos veidas sukietėjo.

—Jis neieško manęs, jis liko ten . . .

Ji pakėlė galvą—jos žvilgsnis smigo į nepasiekiamą toli. Suprantu, kad laiškas iš Lietuvos. Ji pažvelgė į mane aiškiai paniekinančiu žvilgsniu.

—Ar galima būtų paskaityti?—ištiesiau ranką.

—Žinoma, jokia paslaptis.

Aš paėmiau laišką ir, atsirėmęs į cementinį stulpą skelbimams klijuoti, ėmiau skaityti.

—Skaitykite garsiai, aš noriu girdėti.

Aš skaičiau garsiai.

Aš ašisprendžiau pasilikti. Žinau, kad Tu laukei manęs sutartoje vietoje ir nesulaukusi išėjai su dukrele. Labai apgailėstauju, kad neteko atsisveikinti, pasiaiškinti, nei atsiprašyti. Tavo vargas bus nepavydėtinas, bet ir mano dienos nebus lengvesnės. Tikėkime, kad mūsų išsiskyrimas neamžinas. Iki pavasario ilgiausiai. Nesmerk manęs. Taip, pasipriešinimas ginklu neprasmingas, mirtis be naudos—pasakysi. Gal ir taip. Jei vokiečiai neatsilaikė, tai kaip atsilaukysime mes? Bet yra kita medalio pusė. Apie šią "kitą medalio pusę" aš ir panorau Tau parašyti, visai nežinodamas, ar šis laiškas tave pasieks. Ne apie rusų sulaikymą aš kalbu. Aš kalbu apie kovą kaip istorinį simbolį. Gaires ateities kartoms. Laimėsime ar pralaimėsime—neesminis klausimas. Esminis—mes nepasiduosime! Prasmė ne laisvė iškovoti, Nida, prasmė laisvėje pasilikti laisviems: gyviems ar mirusiems. Mūsų ryžtas garantuoja laisvės nemirtingumą, nes mes gyvybės kaina išperkame dabartį. Ryšys su ateitimi užtikrina vienybės vientisumą ir tai, ką mes vadiname tautiniu išpareigojimu. Dar aiškiau—kad mūsų žemė neliktų tuščia. Mūsų kraujas ir kaulai ją užima ir laiko. Kada mes išeiname, jie ateina. Kada niekas nesipriešina, jie pasiima. Tuščius namus. Nieko juose nėra. Visi pasitraukę, niekam nepriklauso. Įsivaizduok, Nida—visa tauta išbėga! Kas atsitinka? Priešai užima niekieno vietą, paliktą turtą. nežinia kam atiduotus namus. Nė vieno lietuvių Lietuvoj! Kaipgi neužimti tokio krašto, kurio niekas negina? Kaip įvertinti, jei saviesiems nevertas? Eina metai, dešimtys, šimtai . . . Kas žinos, kad čia mūsų tėvų ir protėvių gyventa? Tu manai, kad knygos savo puslapiuose išsaugos tiesą? Klysti. Knygas galima perrašyti ir pakeisti, sufabrikuoti. Taip neatsitiks, jei aš liksiu namuose ir už juos kovosiu. Rusai turės mane įveikti ir užmušti.

Aš pasitikau priešą savo laukuose, prie savo namų. Namai gyvi, gyvas ir aš, ir mano draugai. Aš neleidžiu niekam juose apsigyventi. Man padeda mano draugai, aš padedu jiems. Mes panašūs. Mes nekalbam, mes dirbam. Nesvarstom, o veikiam. Fizinę kovą mes pralaimėsime, žinok, bet moralinės—ne. Užmuš. Mirtis tokiu atveju tėra kovos užuomazga arba pirmieji istorijos puslapiai, kuriais pasakotojas atskleidžia legendą. Kovą tęsia mažai kalbanti, bet daug pasakanti mirtis. Šiuo kartu ji mūsų pusėje—mums tarnauja. Suprask ir gerai išidėk į širdį. Ne į galvą, o į širdį. Rusas priverstas mane išmesti ir užkasti žemėje. Ne kitoje—mano žemėje. Toje pačioje, kurioje aš gimiau ir gyvenau, tai yra mūsų žemėje. Ir aš čia esu. Ir pasilieku. Ar tai viskas? Toli gražu. Čia lieka mano dvasia—budėtoja—nematoma, bet jaučiama. Lieka kovos atminimas, mano žygis, herojinė istorija—iš lūpų į lūpas, iš kartos į kartą. Jie nerado tuščių namų, neužėmė jų be kovos. O tai jau kilni tautosaka, verta ilgaamžių studijų. Kas yra mano mirtyje, amžinai lieka mano gyvybėje—miręs jau nebegali atiduoti kitam, rašyti testamentu. Kas drįstų pasakyti, kad mano kovoj kritusio kovotojo kova neprasminga? Kas galėtų teigti, kad mirtis rytoj bus prasmingesnė už mirtį šiandien? Nekalbėkime, Nida, apie idealizmą! Vieta, kur jis krito, yra jo idealas. Niekas neatims ir nepasisavins. Visko mes galime nustoti, bet mirties nenustosime! Pagalvok. Visą iš mūsų gali atimti, bet niekas neatims mirties. Idealizmas nepralaimėjo dar nė vienu kautynių!

Aš užsimaniau "dvasią," Nida, mieloji mano. Ji, "dvasia", būdavo mūsų ilgų pokalbių tema, net ginčų objektas. Žmogaus dvasia ir tautos dvasia. Kas tai būtų? Niekas iš tiesų nežino, kas yra dvasia. Aišku tik, kad ji nėra siela ir nėra valia. Dvasią galima prilyginti ryžtui arba kūrybai. Stipri dvasia yra ryžtinga—silpna dvasia yra lepšiška, baili, bevalė. Dvasia—asmenybės identitetas, didvyriškumo sinonimas. Stipri ir silpna dvasia nori gyventi, nori išlikti, nori džiaugtis žeme ir saule. Skirtumas tas, kad stipri dvasia pati kuria gyvenimą, o silpna sutinka egzistuoti bet kokiomis sąlygomis, įskaitant vergo.

Panašiai aptariame ir tautos dvasią, tik rezultatas gaunasi pranašesnis. Ir būtent dėl to, kad tautos nario egzistencija prieš tautos egzistenciją yra, galima sakyti, niekinė. Tokia maža, kad tik visos tautos didybėje galima išžiūrėti vieno asmens didybę. Todėl, kas savo gyvybę stato aukščiau tautos gyvybės—praranda viską: tautą ir save. Menkystė. Vergo mentalitetas. Neužmiršk, Nida, širdužė, kad tautos dvasia yra daugiau, negu tautinė sąmonė. Laisvės kovotojai yra švyturiai žūtbutinėje tautos išlikimo audroje. Jų dvasią, kurybinį ryžtą, drąsos pavyzdį tauta, kol gyva, neš aukštai iškėlus, kartų kartos juos matys ir girdės. Nida, dar kartą atleisk. Aš negalėjau bėgti. Įvertinu Tavo kančią, bet ir Tu neužmiršk manosios.

O dabar žodis apie Tavo dėdę Kleopą.

Oželių miestelyje buvo paskelbti nauji viršaičio rinkimai. Pasirinkta turgaus diena. Daugiau suvažiuoja. Ir suvažiuo masės, netilpo turgaus aikštėje. Vietos aparaiškai

stebėjos nelauktu pasisekimu. Daug jaunimo. Entuziazmas retas. Greičiau pradėkime, kol neišvažinėja—ragino partija.

Kandidatu išstatytas vienas asmuo—tavo dėdė. (Nežinau, kodėl Tu juo taip pasitikėjai!) Niekas kito nė nelaukė. Tačiau prieš rinkimus keli piliečiai paprašė balso “dėl tvarkos.” Kad ir vieną renkame, sako. vis tiek renkame. Komisarai, partorgai, komsorgai ir kitokie “orgai,” pasitarę, suteikė piliečiams teisę pasisakyti “dėl tvarkos.” Užsirašė trys. Ir diskusijos prasidėjo. Ispėjai—ne apie viršaiti ir ne apie rinkimus. Korupcija, viešas plėšikavimas, priespauda, šalin komūna!

Aparačikai nusigando. Pradėjo stabdyti, o jiems iš minios atsikalbinėti. Laisva demokratinė šalis, laisvi rinkimai. Nuvesti nuo tribūnos nepavyko, minia susispietė nuogomis krūtinėmis . . . Antrąjį kalbėtoją apsupo keli milicininkai, bet ir jie atsitraukė, pamatę po barzdočių apsiaustais ne blogesnius naganus . . . Negalėjo sustabdyti nė trečio, o šis kalbėjo narsiausiai ir drąsiausiai. Ir atviriausiai! Turgus jam griausmingai plojo ir šaukė valio. Laisvės manifestacija! Milicininkai šoko prie telefonų—pagrindinė linija išvesta iš rikiuotės. Ginklo nepanaudos, nes minia kelis kartus didesnė už juos, pagaliau nežinia, kuris savas, kuris ne—apsirengimas panašus, išskyrus miliciją. Nekantravo, trypė, bet išakymo daryti kitaip iš niekur negavo, todėl laukė, iki jomarkas pasibaigs ir žmonės išsiskirstys.

Rinkiminės “diskusijos” truko 15 minučių. Miško broliai savo pareigas atliko, partorgai taip pat, nes viršaitis išrinktas “vienbalsiai” visiems gerai. Tarytum kas ženklą būtų davęs—minia išsisklaidė staiga ir dingo! Kaip nebūta. Tik aikštės viduryje pasirodė Stalino portretas, kabas galva žemyn, prikaltas prie arkliams rišti stulpo, su užrašu viršuje: ‘Nelieskite, esu mirtis.’ Kurį laiką niekas nelietė. Sargai vaikščiojo aplink tyrinėdami stulpą ir paveikslą—nieko įtartino nepastebėjo. Pagaliau naujai išrinktas viršaitis, atsidėkodamas kompartijai už pasitikėjimą, priėjo prie stulpo ir kone didvyriškai nutraukė paveikslą. Paveikslas buvo užminuotas. Sprogo—ir iš Tavo dėdės Kleopo liko tik šlapia vieta.

Iki greito pasimatymo! Bučiuoju, Tavo Vytenis.”

Nida vis šluostėsi akis. Jos dukrelė nerimo glėbyje, motina nuolat keitė rankas. Aš gražinau laišką ir tylėjau. Kai ji pasijudino eiti, aš vėl pakėliau jos lagaminėli, ji pažvelgė į mane degančiomis akimis ir griežtu balsu tarė:

—Nelieskite!

—Aš jums padėsiu . . .

—Nereikia!

Aš nusileidau, pasitraukiau toliau. Su maža dukrele ir tokiu lagaminu ji toli nenueis. Bet, galvojau, jei atėjo iki . . . Kiek panešėjo ir sustojo, aš sekiau jos žingsnius, pasiruošęs tarnauti. Prišokau:

—Leiskite, ponai, leiskite . . .

—Eikite šalin! Ko jūs norit?

Jos akys krauju pasruvusios, tarsit piktos liūtės, ginančios savo vaikų guolį.

—Pasitraukite! Man nereikia jūsų globos!

Aš stovėjau pritrenktas. Jos išdidumas ir dvasinė tvirtybė priminė laiške skaitytas jos vyro mintis—ryžtą! Žmogaus idealas—ištikimybė! Ištikimybė tėvynei, šeimai, sau. Aš esu jai paniekos vertas bailys, vyras išbėgėlis, negrižtamai pasitraukęs iš tėvynės, norįs gyventi vergo trupiniais, pažeminto žmogaus sąlygomis, kada jos vyras—didvyris, dvasios

Nauja lietuviškų dainų kasetė

Nesenai pasirodė Juozo Stankūno nauja, nemažo kalibro, smagios muzikos kasetė.

Sudarant šios kasetės programą, turėta mintyje paminėti mūsų žymiuosius mirusius kompozitorius. Ypatingai pagerbti prieš tris metus iš mūsų tarpo į amžinybę iškeliausia daininikė Irena Stankūnaitė. Ji N.J. užaugusi, New Yorke išsimokslinusi, pasiekusi aukšto lygio vokaliniam mene, turėjo anksti šį pasaulį apšviesti, nesuspėjo pilnai atlikti savo užsibrėžto tikslo. Irena per 18 metų linksmino visus Amerikos rytų pakraščio lietuvius savo žavinčia daina. Todėl buvo visur ieškota iš jos dainavimo užrašytų į magnetinę juostelę, bet labai mažai rasta. Dar kasetėje rasite Irenos atliktus septynis numerius. Į programą yra įdėta ir iš mūsų žymiųjų muzikų kūrybos bent po vieną dainą.

Ta pačia proga prisimenama prieš keletą metų Brooklyne gyvenusi pianistą Alfonsą Mrozinską ir jo puikų okteta, kurio nė viena iš dabar esamų dainos grupių negali viršinti,

galiūnas! Aš nevertas padėti jo žmonai . . .

Ir ji nuėjo. Aš stebėjau jos lėtai judančią figūrą, iki ji dingo minioje, kaip lašas jūroje, paženklintoje išnykimui be žymės . . . panašus buvau ir aš—mane slėgė dvasinė našta, kurios apibūdinti iki šiol negaliu. O tačiau našta . . .

Nidos aš daugiau nesutikau. Jos veido, jos akių ir jos vyro laiško negaliu užmiršti.

bei prilyginti jam. Kad atnaujinti tų šaunių aštuonių vyrų dainos aidą, tilpo ir jų pora numerių.

Muzikos programa yra sudėtinga, kaleidoskopiška ir ilga, viso 26 dalykai. Ją atlieka solistai, duetai, kvartetai, oktetai, chorai ir 25 muzikų orkestras. Jų tarpe buvo ir keturi lietuviai: smuikininkas Julius Veblaitis; klarneto virtuožas, Viktoras Prižgintas; pianistė Dalia Sakaitė, ir dirigentas Juozas Stankūnas. Orkestrui instrumentacija paruošta konvencionalės harmonijos priemonėmis. Orkestras atlieka du stambesnius kūrinius: Suitą ir Lietuvišką Rapsodiją. Devynios dainos įdainuotos RCA studijose, o kiti idomesni dalykai surinkti iš juostelių bei plokštelių.

Visą kasetėje esančią muziką išklausyti ima pusantros valandos ir yra ne vien lietuvių, bet ir pusiau anglų kalba. Tik angliškoj yra kiek skirtingų dainų. Kasetės išleista su įdėta į vidų paaiškinimo brošiūra ir nuotraukomis.

Dėl viso ko pranešama, kad šis leidinys yra užregistruotas Washingtone, Register of Copyrights, apsaugoti autoriaus teises, todėl ant kasečių yra užrašas, “All Rights Reserved.”

Komp. Juozas Stankūnas ir jo dukra, solistė Irena Stankūnaitė-Silva (1940-1981).
Composer Juozas Stankūnas and his daughter, soloist Irena Stankūnas (1940-1981).

RCA studijoje, New Yorke, įrašoma muziko, kompozitoriaus Jono Stankūno sukurti kūriniai. Diriguoja pats kompozitorius.

The works of Composer Jonas Stankūnas are recorded at the RCA studio in New York. The composer himself conducts the orchestra.

Clevelando
lietuvių
veikla

"Grandinėlės" šokėjai Pavasario Koncerte atliko puikią programą. Ta proga net apie 80 šokėjų pasirodė scenoje.

—Nuotr. V. Bacevičiaus

The Folk Dance Group Grandinėle and its some 80 dancers appeared at the Spring Concert in Cleveland.

Grandinėlės šokėjos šoka Rusnietis

Grandinėle performing "Rusnietis"

Foto V. Bacevičiaus

V. Staškus sveikina Liudą Sagį už sukurta puikią "Grandinėlės" programą Iš k.: K. Freudeberger, A. Sagienė, kun. G. Kijauskas, S.J., L. Sagys ir V. Staškus, R. Kliorienė ir D. Motiejūnienė.

—Foto V. Bacevičiaus

V. Staškus congratulates Liudas Sagys after a folk dance presentation by "Grandinėle." From left to right: K. Freudenberger, A. Sagys, Rev. G. Kijauskas, S.J., L. Sagys, V. Staškus, R. Kliorė, and D. Motiejūnas.

Penkių dailės paroda Chicagoje

Balandžio 12 d. Chicagos Čiurlionio galerijoje buvo atidaryta Penkių dailės paroda. Joje dalyvavo Dalia Ancevičienė, Danguolė Šeputytė-Jurgutienė, Magdalena Birutė Stankūnienė, Romualdas Povilaitis ir Ringailė Jonynaitė-Zotovienė.

Žinant dailininkų pajėgumą, iš parodos buvo daugiau laukta ir tikėtasi. Iš jų tik viena Magdalena Stankūnienė plačiau pasireiškė, ir jos 12 paveikslų ciklas buvo parodos centras.

Ancevičienės realistiniai peizažai su amerikietiškais ūkio pastatais techniškai gerai atlikti ant fanieros plokščių, priklauso pritaikomosios dailės klasei, kuriai priskaitytinas ir Povilaitis su metalo ir gintaro įdomiais dirbiniais.

Jurgutienės aliejaus peisažuose ir Zotovienės akvarelėse reiklus žiūrovas pasiges šviežumo ir didesni polėkio, nors abi dailininkės galėtų plačiau išskleisti savo gabumus. Netreikėtų bijotis naujų bandymų formoje ir stipresnių potėpių spalvose.

Šioje parodoje plačiau pasireiškė M. Stankūnienė su 12 stambių aliejinių paveikslų, vaizduojančių 12 Lietuvos kaimo darbo ir poilsio mėnesių. Tiek grafikoje, tiek aliejuose Stankūnienė naudoja liaudies tematiką, puikiai

Kovas, Magdalenos Birutės Stankūnienės tapyba. —Nuotr. Jono Tamulaičio
March—Oil painting by Magdalena Birute Stankūnas

ją išvystydama metų cikluose. Primityvumas, taupumas detalėse, dekoratyvumas ją priartina prie liaudies dailės technikos, o kompozicija—ji artima mūsų žymesniems grafikams, kurių šaknys taip pat gudi liaudyje. Metų laikai ir buvo pati stipriausia parodos dalis.

Parodą rengė Chicagos skautininkų draugovė. Per atidarymą įvadinį žodį tarė Jolanda Kerelienė. Reikia dėjuotis puikiai paruoštu katalogu su Penkių biografijomis, jų pasiruošimu ir dalyvavimu parodose. Paroda tęsėsi du savaitgalius.—A. Margelis

Gegužė, aliejaus tapyba Magdalenos Birutės Stankūnienės

May—Oil by Magdalena Birutė Stankūnas

—Photo by J. Tamulaitis

Dailės darbų parodos, Jaunimo Centre, Čiurlionio galerijoje, 1985 m., balandžio 12 d. dalyvės: Danguolė Jurgutienė, Dalia Ancevičienė ir Magdalena Birutė Stankūnienė.

—Nuotrauke Jono Tamulaičio
Some of the artists exhibiting at the Čiurlionis Gallery of the Chicago Youth Center on April 12, 1985. From left: Danguolė Jurgutis, Dalia Ancevičius, and Magdalena Birutė Stankūnienė.

ENGLISH SECTION

Who created mythology: the people, priests or poets?

"There is no final system for interpretation of myths and there will be no such thing."

—Joseph Campbell

GODS AND DEMONS

by Dr. Jonas Balys

THERE IS no shortage of written material on mythological themes in our culture and that of other nations. Even today, in Occupied Lithuania, where current materialistic marxist theory is not friendly towards metaphysical ruminations, the last few decades have witnessed some interesting articles and monographs on mythological questions. Two authors are especially noteworthy: Prane Dundulis and Norbertas Velius. Juozas Jurginis is another who touches upon this theme.

The work of Norbertas Velius is especially interesting. In Vilnius, in 1979, "Vaga" published an anthology of stories collected by him entitled "Laumiu dovanos" (Fairies' Gifts), similar to my work "Lithuanian Mythological Tales" (London: Nida, 1956). The source for both books was the same, the Lithuanian Folk Tale Archives. Another of N. Velius's books, "Mythical Beings in Lithuanian Folklore" (Vilnius, 1977), analyzed the textual material of these tales from an historical point of view, and I agree with ninety percent of his conclusions. Finally, in his latest work "The View of the World Among the Ancient Balts" (Vilnius, 1977), N. Velius succumbs to the influence of other Soviet authors and strays into the realm of fantasy. I have commented critically on this work elsewhere.

Outside Soviet Lithuania, V. Bagdanavicius, M. Gimbutas, and A. J. Greimas write frequently on mythological questions. The author of this article, having published "The Lithuanian Folk Attitude Towards the World in Light of Religion and Custom" (Chicago, 1966), contents himself now with articles and reviews. Structuralism has outlived its popularity. We are returning to classical historicism with no needless fantasizing and unprovable hypothesizing.

Critical discussions of Lithuanian mythology were originated by Polish authors: A. Brueckner, from 1886, and A. Mierzynski, from 1892. Lithuanians came later: K. Buga, J. Basanavicius, P. Klimas, Z. Ivinskis, P. Skardzius, and others to the present.

In his article "Lithuanian Gods and God-

Dr. Jonas Balys, autorius straipsnio "Dievai ir Demonai."

Dr. Jonas Balys, author of the article "Gods and Demons."

esses" (Mokslas ir Gyvenimas, 1966, No. 3, pp. 30-31); J. Jurginis gave a "marxist argument" on why mythology is important. He wrote: "The task of the historian is to explain when mythology separated from religion, so that religion could be cast aside and mythology honored and admired as the creation of the people . . . Mythology is the fruit of a certain period in a people's history, of its ability to generalize reality fantastically . . . Gods and goddesses, as is all mythology, are the fruit of fantasy, but who can deny that there is wisdom and beauty in fantasy . . . Mythology is the philosophy and world view of the people. We should not denigrate Lithuanian gods and goddesses; we should understand them as an historical product." Following such a "marxist approval," Lithuania could become again a center of mythological studies. For that, we can only be grateful.

In all cultures, man's imagination has created many fantastic, supernatural beings who influence both his material and mortal well-being and destiny. These beings are not of just one

kind. Their importance is of degrees, just as human society and its strata. Gods can be clearly distinguished from demons. Therefore, it is important to distinguish two things: mythology, or belief in gods, and demonology, or belief in demons. Man is not only afraid of gods, but he respects them, he loves and honors them, he prays to them, brings them sacrifices, and builds their temples. In short, he creates a cult. Lithuanians even have special names for them: *dievaitis* (god) and *deive* (goddess).

There is quite a different attitude towards the lesser beings or demons. True, people do avoid them since they could be harmful and cause problems, but they do not worship them or give them sacrifices. We have Lithuanian prayers to the goddess of fire, *Gabija* or *Gabietta*⁽¹⁾, to the god of earth, *Zemynas* or *Zemynele*⁽²⁾; they receive offerings and sacrifices. There are prayers to the Moon, the Sun, and the clouds, so that it would stop raining⁽³⁾, finally to *Perkunas* (Thunder), who is the most feared⁽⁴⁾. In the prayer to the young moon one

asks: "give me the kingdom of Perkunas." Conversely, there are no prayers and sacrifices for witches, the grim reapers, kites, and devils. Sly people even know how to outwit them and make them work for their benefit, to take their treasures, such as the garments of witches and money under a devil's safeguard. One who lacks in craftiness loses his life; the demon twists off his head, breaks his bones, etc. A kite is given scrambled eggs, not as an offering, but in order to tame him, so that he would bring wealth to his master; wheat, milk products, or money. He even promises him his soul, a pact with the devil. A witch is neither a goddess nor a demon, but a mortal woman who can tell the future or cast spells, and who, later, has ties with the devil.

Besides gods and goddesses, there are also giants, much like the Greek titans (Kronos, Prometheus, and others) and the Scandinavian vanir (Thrym, Hymir, etc.). Gods are continually fighting the giants and defeating them. The world was created from the defeated Hymir's body, according to the Edda. A similar story is sung in the Hindu Rig Veda.

Then we have the demi-gods or heroes: their father is a god and their mother from the earth, such as a titan, a nymph, or a mortal woman. The Greek Zeus, a notorious "Don Juan," was not content with his official wife Hera and frequently fell in love with various earthly female beings, fathering numerous gods, demi-gods and heroes. Hera, being extremely jealous, persecuted her husband's paramours. When Zeus became fond of the earthling Theban princess Semele, the product of their love was Dionysos, the god of wine, fruitfulness, and happiness. The Greek Semele sounds very much like our Lithuanian "zemele." The Slavic word for earth, "zemlia," is of the same

origin. And is our "zeme" of Slavic or Greek origin?

An important trait of all mythologies is the statement that "as on earth, so it is in heaven." Gods have their wives and children, love each other, commit adultery, argue, fight, get revenge, aid their favorites and those on earth who ask for their help and to whom they are indebted. The Latvian Dievs lives in heaven and dresses and acts like a rich farmer. He loves to socialize, doesn't work, and has many servants. He is constantly wooing the sun and her daughter. There is mention of "Dieva deli" (the son of God) and "Saules meitas" (the Sun's daughters), but neither Dievs nor Perkunas has a wife. Maybe we have here the influence of Christianity? "Perkunas has no wife, he is a god." It is also said of the Lithuanian Perkunas that he is too angry and therefore does not have a wife. Or that he struck his wife dead. Nevertheless, we hear of seven or nine brothers of Perkunas and even a sister Perkunaite(s).

Recently, I read an article by Marija Gimbutas entitled "Ancient Europe's Gods and Goddesses in Lithuanian Mythology" (Metmenys, No. 48, 1984). Her opening statement offers a new perspective: "The roots of the oldest Lithuanian and Baltic mythological layer reach deeply into European **prohistorical** and pre-Indoeuropean times and reflect a matriocentric, **matrioliner** culture." (Emphasis mine—J.B.) If Laima, Zemyna, Medeina, Giltine, Ragana, and other beings mentioned by M. Gimbutas are of pre-Indoeuropean origin, then how did their obviously Baltic names come about and survive? Before the advent of the Balts, the Dauguva-Neris-Nemunas basin was inhabited by other ethnic groups, probably of Finnish extraction. Then why did the Finnish names of the various deities disappear if the Balts took them over? On the contrary, the Finnish language has obvious Baltic borrowings: *laiva*, *kirves*, *pietti*, *ajattara* (from *aitvaras*), *perkele* (from Perkunas), and others. All that has been known for a long time and frequently written about.

ADDITIONALLY, *Laumes* or fairies, *giltines*, and kites are not goddesses but demonic beings; and a *ragana* or witch is a woman fortune-teller, as demonstrated earlier. That leaves only three historically substantiated female goddesses: Medeine, Laima, and Zemyna. An important written source of Lithuanian mythology, the thirteenth century Chronicle of Voluine or Malala, first names, apparently, the male gods, Diwerix, Teljawelik, Perkun, and only farther on, the rabbit goddess Mejdejn with her aide, the bitch Zvoruna (compare the Greek goddess Artemis, the huntress, and her retinue). Her true name, Medeine, was given by Dauksa in 1595. She is an obvious goddess of the forest. Laima and mother earth Zemyna are also true goddesses of birth and destiny (Latvian Zemes mate). Unfortunately, historical sources begin to name them fairly late. Latvian writings first mention Laima in 1649 and Lithuanian texts only in 1666. Lasickis mentions Zemyna in

The God of Thunder vents his anger in punishing Kastytis and Jūratė. Wood relief by artist Dagys. *Perkunas baudžia Kastytį ir Jūratę. Reljefas, medis. Dail. Dagys.*

1580 and the Dauksa Catechism in 1595. At the same time, the rhymed Chronicle of Livonija speaks of Perkunas in 1218.

It is unclear why M. Gimbutas included obviously male names on her list of goddesses: Zemepatis, Giraitis, Pergrubis, Puskaitis, Vaizgantas (the latter four are of dubious origin). Nevertheless, the author, diligently searching for goddesses, missed a clearly documented goddess, Apideme. According to Lasickis, she (Apidome) was the goddess of the orchards and their seasonal changes. She is also mentioned as the devil (all heathen beings were so considered) in the Wolfenbuetteler (1573) and Bretkun (1591) commentaries. Therefore, she cannot be removed from the roster of goddesses, as suggested by K. Jurginis (See Mokslas and Gyvenimas, 1966, No. 3, p. 31).

All these goddesses were of secondary importance (diis minores).

The author gives no persuasive evidence substantiating her conclusions that: (1) Giltine is the sister of Laima; (2) Ragana is a lunar goddess; (3) Laume is a cannibalistic goddess of the night and the after world; (4) Zemyna is the mother of the dead; (5) Lazdona (?)—the incarnation of fertility; (6) Austeja (?)—the multiplier of families (see p. 29). These conclusions are not from known facts but from guesses or straight dogmatic thinking, perhaps based on analogies that similar goddesses in other cultures perform similar functions. That does not persuade the historian.

A. J. Greimas has also misunderstood the

reincarnated Austeja, supposedly guardian of women and the family, and associated with bees (see his "Apie dievus ir zmones," 1979, pp. 257-90). Only Lasickis mentions her. He and his newsgatherer Laskovskis were both Polish and did not speak Lithuanian. In his pamphlet "Da diis Samigitarum" (1580), hearsay was the source of nearly 78 names of gods, among which only eight were found to be correct, substantiated by other authorities and folklore. Zemaiciai laughed at these inquisitive foreigners and purposely told them various yarns. This was how names such as "pizius" and "sluotrazis" came into the pantheon. There is the origin of gods who never were! Jesuit monks very correctly noted in 1605 that people, when questioned about the ceremonies of the god of the orchards Dimstipatis, did not reveal the secrets of the cult under any condition. This is perfectly understandable since they were afraid of the penalty for idolatry. These penalties have been frequently documented.

It has been adequately proven (see the dissertation of W. Jaskevicius and others) that the gods mentioned by Lasickis are unreliable unless substantiated by other sources or folklore. As a rule, the only legitimate gods are those mentioned by at least two independent sources. Therefore, many of the old Prussian gods also fall by the wayside. An obvious misunderstanding is also at the root of the names of gods and demons mentioned only once by seventeenth century Jesuit missionaries: Nosolas (Ilganosis?) and Beukuris. Maybe the answering peasant said "bet kuris" (anyone), and, suddenly, a new god's name appeared. Maybe some semanticist will discover that it means a god without an altar (*aukuras*), not knowing that the word *aukuras* is of recent origin.

MY OPINION of "far-off parallels" and excursions into prehistoric times is skeptical. Blessed are those who believe in and are enamored of journeys into the neolithic or paleolithic periods. I do not believe in them. There are certain ideas common to all of humanity, but that does not mean that there is a direct relationship and transpiration through great distances in space and time (the German ethnologist Bastian called them "elementargedanke").

I will illustrate this with this example. The oldest surviving human epic is "Gilgamesh," even more ancient than the Bible. It has survived, written in cuneiform, on 12 battered clay tablets which were found in the library of the Assyrian potentate Asurbanipal (669-626 B.C.) among the ruins of the city of Nineveh. This epic relates the following episode among others.

There was a wild man named Enkidu who was inordinately strong. He lived together with other wild animals (gazelles), grazed with them, and drank at the same river. Enkidu destroyed traps set by hunters, filled pits meant for unwary wolves, and helped other animals escape from their hunters. Gilgamesh advised one hunter to take a temple prostitute to this wild man in order to domesticate him. (Tem-

ple prostitution was widely practiced in the Orient, even noble women had to do their time, and their earnings went into the temple coffers.) Enkidu, who had been born in the open fields, finally came to the river to drink with his animals. "His heart was happy with the other animals next to the water." The prostitute undressed and seduced Enkidu who then stayed with her six days and seven nights until his manly strength left him. He wanted to go back to his animals, but the gazelles now ran from him (as if he were unclean!). Then the prostitute said to him: "Let us go into the city of Uruk. There is a temple there, built in honor of Anu and Ishtar. Gilgamesh, the great strongman, strong as a wild bull, lives there. You'll be able to wrestle with him." Enkidu listened to her, went with her to the city of Uruk, met Gilgamesh, battled with him, and lost.⁶ An interesting tale. We need only add the words of Donelaitis, "But very cautiously women's traps are quick, sometimes they catch even the most cautious fellow."

Now let us go from Assyria to my own home, Kupiškis. My brother-in-law's, Povilas Sasnauskas', mother, in 1937, was a woman of some 65-70 years of age, having lived most of her life in the area. She used to sit in her daughter-in-law's bed and say her rosary. She was very serene. When I came home for the holidays, I insisted that she tell me some stories like the ones she told the children. She finally relented and said: "All right then, I'll tell you one about a young king. The story was very interesting⁷.

"Once upon a time the king's son was playing in the yard with a golden apple. A raven swooped down and grabbed the apple. The child ran after the raven. He chased him into the forest and became lost. They searched and searched and could not find the boy. How he lived there no one knew, sometimes a shepherd saw him, sometimes a hunter, but no one could approach him. As soon as the king's son sees a human being, he runs wildly, hides, and no one can find him. No matter what the king tried, no matter what rewards he promised, everything came to naught.

"A few years passed. The king's son grew up. At that time, there were three sisters who served at the court. They decide to capture the young man. The eldest goes to the king and says:

"You must build a storehouse in the forest and put three beautiful horses in there. The king's son will want the horses and we'll catch him."

Everything was done as she said. On the first night, the oldest sister enters the storehouse. The king's son approaches, walks around and sings:

*Whose granaries are tall, uncle,
Whose horses are grey
Saddled with exquisite leather
Shod with gold?*

The girl, unable to resist, answered:
*Your father's granaries are tall
Your father's horses are grey
Saddled with leather
Shod with gold.*

The bird, Baublys, patron god of shepherds and animals, lives in water or lakes and, at sunset, sings with the voice of a bull. Painting, "Baublys of Oželių (Goats) Lake," by Magdalena Birute Stankunas.

Baublys piemenų ir gyvulių dievaitis globėjas, gyvenantis vandenyje arba ežeruose paukštis, saulei leidžiantis baubia jaučio balsu. Piešinys "Oželių ežero Baublys," Magdalena Birutė Stankūnienė.

—Nuotr. P. Maletos

As soon as the young prince heard her voice, he ran off into the forest.

THE NEXT NIGHT, it was the second sister's turn. (The same thing happened to her, so it will not be repeated. —JB).

On the third night, the youngest sister tries her luck. The young man returns and sings his song. She hides behind the door and remains quiet. As soon as the young prince enters, she quickly shuts the door and bars it. No matter how much he pleads, she refuses to open the door. Beautiful horses, a beautiful girl . . . the young man calmed down. In the morning, his father finds his son and the young girl in the storehouse, is overjoyed and marries them. I was there, too; I even knew the girl."

A very interesting and beautiful story, with three character and sung verses. That shows that the story is very ancient. Nevertheless, I am not a fantasist and will not conclude that Lithuanian folklore goes back to prehistoric times, or that it is related to the epic of Gilgamesh, etc. Only one idea is common here: a woman can seduce a man, which has been

known for ages. A woman softens a man's character. President Reagan picturesquely stated that, if it were not for the influence of women, men would still walk around with cudgels bashing each others' skulls, as they did in the Stone Age. The feminists did not like this compliment. Unfortunately, heads are bashed in even today, and sometimes because of these same women.

Another example. The figure of a seated man, deep in melancholy thought, his hand under his chin (our Smutkelis), has long been found in Eastern and Western religious art. But such statuettes are found among African negroes and in the remains of neolithic cultures (circa 5000-4800 B.C.), as demonstrated by clay figurines found near the Black Sea in Rumania (see the previously mentioned article of M. Gimbutas at page 53). This is simply an expression of human emotion, common to all times and all races.

We come across paintings of the Madonna in our museums where she is realistically depicted feeding her Christ Child. There is an existing Egyptian sculpture from the Eighteenth Dynasty (circa 1550 B.C.), depicting the goddess Isis breast-feeding her son Horus (see "An

Illustrated Encyclopedia of Mythology," edited by R. Cavendish, 1980, p. 106). It is unnecessary to look for a "borrowing of motifs" between Isis and Mary. On the contrary, the whole depiction is quite natural of the situation before the discovery of the pacifier (our shrewd Lithuanian forefathers made theirs from cow's horns, softening it in boiling water). Today, in Italy, Spain, and Mexico, peasant women are completely open about feeding their infants.

Concerning the antiquity of the "matrilinear culture" of Marija Gimbutas, it is important to note that cultivating the soil was not the first or oldest form of agriculture. Soil cultivation required sedentarism. Early man was a wandering hunter (and fisherman), following the animal herds (see the cave drawings in Southern France and elsewhere). And the hunter was a male. Man's first domesticated animal was a dog, the hunter's helper. Later, the first farmers domesticated the pig. Our folk wisdom says: "The old lady had no problems, so she got herself a piglet" (who is frequently sick or refuses to eat).

This is not the first time that I have had to critically respond to what others have written about Lithuanian folklore. Discussion is salutary. When the previously mentioned authors began to write more and to proclaim their controversial theories, I felt prompted to study these questions more fully. Thereby a fairly substantial mythological library was created whose major portion now resides in the ALKA Museum's Folklore Room in Putnam. Anyone wishing to study folklore will have to travel to Connecticut.

IT IS SAID that there are as many mythologists as there are mythological theories.

"Rūpintojėlis," wood cut, 18th century
"Rūpintolėjis," medžio, 18 šimtmėčio

The opinion of the productive American mythologist Joseph Campbell that there is no one theory that will explain all the myths and that such a theory is impossible makes absolute sense. All theories and all the famous mythologists find and explain only a part of the truth. The popularity of each theory is only temporary.

Currently, the "tripartite theory" of the Frenchman Georges Dumezil is in favor. Apparently, there were three distinct layers in the first human gathering: the priests, the rulers-kings, and the peasants or farmers, i.e. the tillers of the soil and the herdsmen. Each layer created and maintained its own myths and philosophy. A closer inspection shows that it was not quite so. Frequently, the group's leader was also its spiritual head (the tradition lasted with the Czar). The greater differentiations arose only later with the development of the shaman-druid-priest class. It seems to me that a fourth class or layer arose at a fairly early stage: the creators (poets, architects, sculptors, artists, etc.) and the craftsmen (goldsmiths, metalworkers, tinsmiths, etc.). I would call this class the villager class which congregated around the leader's residence. Look at the Egyptian and Mayan pyramids, their sculptures and paintings—only professionals could have made them. And who created the myths? The poets, dramatists, bards-minnesingers, spielmen, scaramouches. One of our well-known songs, among the oldest and most beautiful, begins thus: "I am the songbook and the singer." And the beginner (first, the songstress) said, "I am the player of songs." And he who wants to learn "to sing well, must stand next to me." So says the singer, the professional. There are many variants of this song (some 30 have been registered). Such individuals could say: "I will open a trunk of songs . . ." History records an item about the Prussian bard Riksel who sang at a banquet attended by Vytautas and the head of the Teutonic Order. Zygmantas Augustas also listened to this popular bard.

We would have no classical mythology today if it were not for Homer's hymns, Hesiod's "Theogony," the dramas of Aeschylus, Sophocles, and Euripides; additionally, the works of Pindar, Apollodorus, Apuleius, Ovid, Virgil, and others. Basing herself on these works, Dresden born Edith Hamilton wrote a whole book: "Timeless Tales of Gods and Heroes" (many editions, the first in 1940). Neither would we have the famous and rich Scandinavian sagas and mythology if it were not for the survival of the old and new "Edda," or if the Icelander Snore Sturlason (1179-1241) had not written, or his writing had been lost. Obviously, these authors did not invent everything; they used popular traditions and their remains; however, the poets developed them, created whole systems. E. Hamilton stated correctly: "The myths as we have them are the creation of great poets." We would know nothing about the origin of such goddesses as Aphrodite (love) and Demeter (fruits of the earth) if it were not for the existing Homeric hymns from the eighth and seventh centuries before Christ.

There was an attempt to resurrect our mythology by J. Krsevskis, Th. Narbutas, S. Daukantas, L. Jucevicius, and V. Kreve. The romantics dreamed up the Protoage and Milda. Our mythology is further "enriched" by M. Gimbutas and A. Greimas. However, I do not participate in this effort. I simply study mythology, knowing nothing.

FOOTNOTES:

1. A Treasury of Lithuanian Folklore, II, 1951, pp. 45-50
2. *ibid.* pp. 53-54
3. *ibid.* pp. 17-23, 26-38
4. The Study of Folklore, III, 1937, pp. 200-202
5. *ibid.* p. 172
6. A. Heidel, The Gilgamesh Epic, Chicago University Press, 1946, p. 21-24
7. J. Balys, Lithuanian Tales, second edition, Chicago, 1951, pp. 165-66
8. J. Balys, Lithuanian Songs in America, Boston, 1958, p. 2, no. 2

Emergency Appeal On Baltic Deportation to U.S.S.R.

On March 11, the Joint Baltic American National Committee (JBANC) issued a background paper to all the members of the House of Representatives and all U.S. Senators, discussing the issue of deporting Baltic nationals to the U.S.S.R. An urgent appeal was included in the paper by concerned Baltic-Americans requesting Congressional officials to intercede in the cases of Baltic-nationals, to prevent impending deportation to certain death in the Soviet Union.

The concerned citizens emphasized that they are most opposed, in principle, to the retroactive quest for moral justice in the attempt to seek out and prosecute genuine Nazi war criminals. They further stated: "Our concerns are based on the following three considerations—(1) that the American government has indiscriminately accepted Soviet evidence to prosecute cases against former Baltic nationals who are not American citizens; (2) that naturalized citizens in these cases do not in fact enjoy the full scope of the Constitutional protection of due process of law; and (3) that people who fled the brutal and illegal Soviet occupation of Estonia, Latvia and Lithuania for political reasons during the Second World War are now in danger of being shipped back to the U.S.S.R.

In JBANC's opinion, deporting individuals in these situations, or any Balts, to the Soviet Union is contrary to the United States' non-recognition policy of the forcible occupation of the Baltic republics by the Soviet Union. Furthermore, deporting any individual to the Soviet Union makes the Western world's protest against Soviet injustices meaningless. The victims languishing in the Soviet gulag will not understand how we in the United States can order individuals from the Free World to be submitted to the Soviet "judiciary" system. This is the same country that is administering "justice" to Andrei Sakharov, Tomas Petkus, Mart Niklus, Anatoly Shcharansky and countless other dissidents.

JBANC DEMANDS APOLOGY FROM NBC

The Joint Baltic American National Committee (JBANC) has demanded an apology from NBC. On May 6th, NBC Nightly News aired a special segment report on SS veterans living in the United States. The report included un-

qualified allegations, complete misstatements of facts and an assumed presumption of guilt. The segment did not address the real issues at hand.

"We demand a public apology from NBC for its sensationalistic reporting of this segment which defames the Baltic American people," stated Gunars Meierovics (JBANC chairman). "We are offended by the NBC report which associates anti-semitic comments made during

the segment with the Baltic American community."

"These comments reflect the views of several individuals and not that of the whole Baltic community. Furthermore, by associating such comments with the activities of responsible groups in Washington, D.C., NBC irresponsibly distorts and does not address the real issues at hand," noted Ojars Kalnins (Director of Public Relations/American Latvian Assoc.).

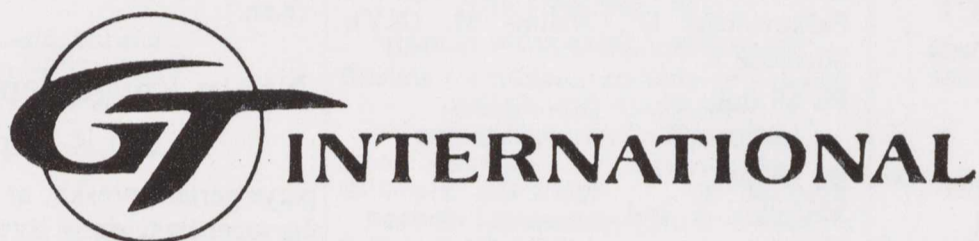
Specifically, the segment stated, "The open anti-semitism heard from SS men in St. Petersburg is a theme of a campaign now underway here in Washington to stop the Justice Department from bringing cases against accused Nazi war criminals."

JBANC, since the inception of the Justice Department's Office of Special Investigations (OSI), has been in full agreement with the legitimate efforts to expose war criminals. However, JBANC feels that trial abuses regarding due process, including lack of cross examination of witnesses from the U.S.S.R. and other countries, trial by jury, and free access to a public defender, represent severe breaches of constitutional justice under our law.

We will continue to support the quest for moral justice in the attempt to seek out and prosecute genuine Nazi war criminals. Our concerns are based on the following three considerations; (1) that the American government has indiscriminately accepted Soviet evidence to prosecute cases against former Baltic nationals who are now American citizens; (2) that naturalized citizens in these cases do not in fact enjoy the full scope of the Constitutional protection of due process of law; and (3) that people who fled the brutal and illegal Soviet occupation of Estonia, Latvia and Lithuania for political reasons during the Second World War are now in danger of being shipped back to the U.S.S.R.

(—From JBANC Press Release)

SOL. ALGIO GRIGO VADOVAUJAMOS KELIONIŲ AGENTŪROS

1985 METŲ KELIONĖS Į LIETUVĄ

Kelionės Nr. 2   **Liepos 15 d. iki Liepos 31 d.**
11 dienų VILNIUS, 1 diena Leningradas, 3 dienos Helsinkis
Iš New York'o.....\$1,788.00
Iš Montrealio.....\$2,225.00 Kanadiškais

Kelionės Nr. 3   **Rugsėjo 1 d. iki Rugsėjo 18 d.**
11 dienų VILNIUS, 1 diena Leningradas, 3 dienos Helsinkis
Iš New York'o.....\$1,669.00

Kelionės Nr. 4   **Gruodžio 20 d. iki Sausio 4 d.**
11 dienų VILNIUS, 3 dienos Helsinkis
Iš New York'o.....\$1,467.00
Iš Montrealio.....\$1,835.00 Kanadiškais

Kelionės Nr. 007   **OCTOBERFEST**
Rugsėjo mėn. 21 d. iki Spalio mėn. 3 d.
Luxembourg, Heidelberg, Rothenburg, Munchen, Inzell, Fussen, Lucerne, Strasbourg, Salzburg, Innsbruck, Oberammergau.
Priedai: Laivu ekskursija Rhein'o upe, Eagles Nest, Chiemsee, kasdieniniai pusryčiai, 9 pietūs, priešpiečiai (lunch) Hofbrauhaus ir daug kitų priedų.
PILNA KAINA IŠ ČIKAGOS.....\$1,289.00

(Miegant dviem kambariye), įskaitant visas susisiekimo išlaidas, viešbučius (Presidentti Hotel—Helsinkyje), maistą, operos, teatro, arba baletu bilietus, įvairias ekskursijas ir daug kitų priedų. Kel. Nr. 2 dainų šventė, Kel. Nr. 4 grandiozinis Naujų Metų sutikimo balius.

Tarpininkaujame nuperkant automobilius, kooperatinius butus, bei sutvarkant dokumentus iškvietimams. Tolimesnėm informacijom ir visais kelionių reikalais prašom kreiptis į:

G. T. INTERNATIONAL, INC.

P.O. BOX 29163
CHICAGO, ILLINOIS 60629
Telefonai: (312) 471-1700 arba (312) 471-1702

skrendame erdviais FINNAIR lėktuvais

A PUZZLE

What's the language of the following poem?

SVETIMOS PUPOS
IR NUOSAVOS LŪPOS

Gražiai mes lietuviškai mokam:
Visokius galvočius prašokam.
Anglišką žodį pagaunam—
Lietuviškus marškinius maunam

į gatvę išėjęs kas ryta,
Žygiuojam, kaip lordai, per strytą.
Batai šiušais patampa,
Korneriu krikštijam kampa.

Leide vačina kičena.
Tyčeris boisa tyčina.
Draiveris draivina karą.
Liandorius grinorių bara.

Vakar pentinom fliorą,
Šiandien klyninam štorą.
Džionkus iš jardo mūvinam.—
Šitai mes kalbą lietuvinam.

—Runce Dandierinas

GARBĖS PRENUMERATOS

A. Andriusis, Dorchester, MA
I. ir K. Aižinai, Chicago, IL
P. Aras, Santa Monica, CA
Rev. J. Bacevicius, Kintyre, ND
G. Balanda, Warren, MI
Balceris, E. Santa Monica, CA
Beltran, Inž. Peter, CA
A. Biliūnas, Lake Park, FL
L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
J. Briedis, W. Bloomfield, MI
Barkus, V. Omaha, Nebraska
V. Beleckas, Sunny Hills, FL
A. G. Brazėnas, Royal Oak, MI
D. Brazdžionis, Los Angeles, CA
Bužėnas, R., Los Angeles, CA
Inž. V. Čekanauskas, garbės konsulas,
Los Angeles, CA
Rev. V. M. Cukuris, Putnam, CT
John Čiurlionis, PA
St. Daugėla, Santa Monica, CA
A. Daukantas, Santa Monica, CA
Vysk. A. L. Deksnys, Vokietija
Inž. Algis, Didžiulis, Bogota,
Colombia
A. Dičius, Santa Monica, CA
A. Drukteinis, Bedford, NH
V. Dovydaitis, San Clemente, CA
Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
J. Dženkaitis, Glendale, CA
East Cambridge Branch Library, MA
B. Gajauskas, Santa Monica, CA
A. Galdikas, Los Angeles, CA
Inž. Br. Galinis, Norwell, MA
Pr. Gasparonis, Los Angeles, CA
R. Giedraitis, DDS, Los Angeles, CA
J. Girevičius, Ont., Canada
K. Gogelis, Redford, MI
I. Gurcinsas, Los Angeles, CA
Dr. V. Gutauskas, Venezuela
P. Gylys, Olympia, WA
R. Janowska, Norristown, PA
E. Jonušas, Omaha, NE
Dr. J. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
J. Karmuza, Waterbury, CT
K. Karuža, Los Angeles, CA
J. N. Kiaušas, Harrison, NJ
Rev. M. Kirkilas, Beverly Shores, IN
Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
Dr. Alf. Kontvis, CA
J. Kregždė, Cincinnati, OH
Dr. L. Kriaučiūnas, Lockport, IL
Rev. J. Krivickas, Cohoes, NY
Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, CA
S. Kudokas, Santa Monica, CA
J. Kutra, Santa Monica, CA
S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
L. Lengnikas, Hamilton, Canada
E. Likanderis, Chicago, IL
G.T. Levinskas, Creve Coeur, MO
J. Levickas, Palos Verde, IL
K. Majauskas, Chicago, IL
F. Masaitis, La Mirada, CA
B. Maskeliūnas, Toronto, Canada
Inž. V. Mažeika, Park Ridge, IL
Inž. A. ir L. Mažeikos, Marina
del Rey, CA
A. Milius, Santa Monica, CA
J. Mitkus, Los Angeles, CA
J. Mulokas, Santa Monica, CA
A. Naudžiūnas, So. Boston, MA
M.L. Namikai, M.D., Glendora, CA
Rev. T. Palis, Pittsburg, CA
Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
V. ir A. Pažiūra, Agoura, CA

F. Petrauskas, Syracuse, NY
J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
J. Petronis, Los Angeles, CA
E. Pikelis, Chicago, IL
P. Pranis, Vista, CA
Rev. A. Račkauskas, Brooklyn, NY
Rev. Dr. P. Ragažinskas, Central, NM
G. W. Radvenis, Los Angeles
Kun. V. Radvina, Clover Valley, CA
St. Radžiūnas, Omaha, NE
J. Rasys, Cambridge, MA
K. Raudys, Toronto, Ont., Can.
Kun. A. Rubšys, Manhattan College,
NY
A. Rugys, Lantana, FL
K. R. Ražauskas, Dearborn
Heights, MI
P. ir R. Sakas, Glendale, CA
Kun. P. Sabulis, Waterbury, CT
M. Šarauskas, Winnipeg, Canada
C. Sarpalis, Baltimore, MD
D. Schmutzer, Glendale, CA
C. Shimkus, W. Hartford, CT
M. R. Shalins, Woodhaven, NY
A. Sinkys, Santa Monica, CA
E. ir J. Sinkiai, Santa Monica, CA
Dr. J. Skirgaudas, La Jolla, CA
F. Speecher, Los Angeles, CA
R. Stirbys, Philadelphia, PA
Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI
Inž. J. Talandis, Olympia Fields, IL
Talka (Hamilton Credit Union) Canada
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
B. Tiškus, Collinsville, IL
Mrs. TK. Trečiokas, NJ
V. Urbaitis, Mayfield Hts., OH
Rev. I. Urbonas, Gary, IN
V. Urbonas, St. Petersburg, FL
A. Uždavinys, Canton, MI
O. Vaitas, MD, Farmington Hills, MI
A. Vaitkus, Bellville, IL
Inž. V. Vidugiris, Palos Verdes, CA
A. Vakselis, Richmond Hills, NY
Dr. J. K. Valiūnas, Southampton, NY
A. Vitenas, Middletown, NJ
J. Vitėnas, Washington, D.C.

*"Lietuvių Dienų garbės pre-
numeratoriais skelbiami, kurie kasmet
prisiunčia po \$35.00.*

AUKOS

Aukos Lietuvių Dienoms ir spaudai

Aukos po \$30.00

B. Gaidžiūnas

Aukos po \$25—

A. Jonynas

Aukos po \$15—

E. Jarašūnas, B. Tiškus, R.
Bužėnas

Aukos po \$10—

O. Ivaškienė, S. Jankauskas, J.
Raugalis, R. Sakas

Aukos po \$5—

J. Agurkis, B. Aviža, G.
Breichmanas, Rev. M. Čyvas, O.
Gustienė, A., Kvečas, T.

Meškauskas, A. Mozdzer, E.
Sabalis, S. Santvaras

Labai ačiū už parėmimą L.D.
žurnalo.

—A. Skirius, leidėjas

KOMPIUTERIO FONDUI šiais 1985 metais aukojo:

Po 159 dol.

Dr. A. Kontvis

Po 100 dolerių:

Augai V. ir M., Bajaliai H. ir S.,
Jonušienė E. (NE), prel. Kučingis J.,
Paškevičienė D., Shalins M. (NY),
Stirbienė E.

Po 65 dol.

Čiurlionis J. (PA), A. Vaitkus

Po 55 dol.

Mažeikos A. ir L.

Po 50 dolerių:

Bacevičienė S., prel. Bertašius J, dr.
Bobelis C. K. (Florida), inž. Dičius A.,
Griciai K. ir S., Jocai A. ir B.,
Markevičius A., Kun. dr. A. Olšauskas,
Rugys A. (FL), Sinkiai E. ir J., Voler-
tas V. (N. J.).

Po 35 dol.:

Janowska R. (PA), Levinskas G. MO),
Oksas, L.

Po 30 dolerių:

Brazdžionis D., Kaslas B. (PA),
Kirkilas M. (IN), Staniškis P. (MD),
kun. Statkus E.

Po 25 dolerius:

Arbai E. ir E., Balceris E., Beleckas
V. (FL), Butkienė E., dail. V. Dagys
(Kanada), Damulis S., Daukantai E. ir
A., Dovydaičiai P. ir O., Gylys P. (WA)
Kantvydas A. (Can.), dr. Kasakaitis B.
(IL), Kvečiai S. ir J., Latoza B.,
Likanderis E. (IL.), Mikalajūnas A.,
kun. Morkūnas S. (IA), dr. Narsčius K.
(IL), Naudžiūnas A. (MA), Naujokaičiai
M. ir E., Regiai A. ir I. (IL),
Tamošiūnas V. (MI.), Urbonas V. (FL.)
Žukauskienė S.

Po 20 dolerių:

Bagdonas A. P. (IL), Balsiai J. ir A.,
Brazdžioniai A. ir B., Butkys V. (NY),
Černiai D. ir V., Datis—Dovydaičiai E.
ir V., kun. Dranginis (MD), Galdikai A.
ir F., Jasiai A. ir dr. I. (OH), Milūnas
A. (IL), Petokas S. (IL.), Sadeika C.
(MI), Sarpalis C. (MD), Sinkevičius V.
(IL.), Stancelis V., Urnežienė T.,
Vaitkūnas P.

Po 15 dolerių:

Balanda G. (MI), Deveikis V.,
Giedraitis J. (NY), H. Grigaičiai A. ir
K., Jasiniene H., Kairys A. (MA),
Melienė M. (IL), Milaknis A., Radvenis
G., Rukštelytė-Sandstrom E. (IL.),
Valley-Valaitis J., Vansauskienė L.,
Zeleniai V. ir V.

Po 10 dol. ir mažiau:

Anelauskas V., Anonis V. (NY),
Aukštkalnis K. (OR), kun. Babonas A.
(MI), Bačauskas K. (NY), Balčytis A.
(IL.), Baltakis P. (MD), Banionis M.,
Baniulis St. (IL), dr. Čepulis A. Česnulis
F. (Can.), Dilkus A. (Kanada), Gruodis

P. (IL), Grybinas Z. (MO), Johnson P.
(TX), Jonikas P. (MI), Juodis J. (NY),
Keblys A. (Kanada), Kondratas B. (CT),
Krisiukėnas A. (MA), Krokys B. (PA),
Lengnikas E. (Kanada), Masiulionis R.
(NY), Merkienė O., Malkauskienė O.,
Milkovaitis K. (IL.), Nyerges S.,
Pakulienė E. (DE), Paškauskas S.,
Petrauskas V. (IL), Povilaitis K. (IL.),
Puras W. (MI), Razvadienė G. (MA),
Rimkus K. (IL.), Sakalauskas V.,
Samienė E., Seliukas B., Sidzikauskas
F., Skobeikienė S. (NY), Širvinskaitė
B., Staniškis P. (MI), Šeštoka K. (MA),
Shumbris N. (NY), Švelnis L. (MA),
Uždavinienė A. (MI), Vaičaitis J. (FL),
Vaineikis J. (IL), Uždavinienė A. (MI.),
Wasilewski El. (IL.), Yuch R., Žėkas J.
(Kan.)

Naujų knygų lentynoj

Atkelta iš 13 pusl.)

patys geriau spreskit, ar ir kiek kūrėjas
čia sugebėjo teisingai išgyventi lietuviško
personažo vidinę dramą jo "monologe
su savimi" (p. 157-8):

—"Kas iš manęs pasidarė? . . . Juk
buvau nulipdytas iš lietuviško molio, o
kažkas kliūstelėjo ten raudonų dažų
kibirą ir viską sutersė . . . Kuriam galui
aš praktikuoju nurašyti nuo padangių
mūsų Aušrinę ir ten pakabinti raudoną
liktarną? . . . O pikčiausia, kad aš lyg
iškokio keršto talkinu jiems derglioti mūsų
žemę . . . Dėl kokios velniavos aš
nusigrėžiau nuo Gedimino kalno ir
išipoksojau į Kremliaus bokštus? Kartais
pasijuntu taip, lyg savo dvasioje
nešiočiau lavoną: ten kažkas
mirė . . . Todėl, kad kažkas iš manęs
padarė hibridą, mišrūną . . . Kažkas
apiplėšė mane ir sujaukė mano
gyvenimą . . ."

Šešiose Alanto novelėse apstu tokio
tragizmo, kitur vėl ironijos, styros,
lyrikos ir poezijos, turbūt tai brandžios
klasikinės vertės kūryba.

Tai novelės, už kurias, kaip minėjom,
rašytojas jau šešis kartus (pradedant 1966
m.) laimėdavo "Dirvos" savaitraščio
konkursų premijas, kurias ten per daugelį
metų skiria vienas asmuo, lietuvių
literatūros rėmėjas, ir ne koks mili-
jonierius, o tik buvęs eilinis fabriko dar-
bininkas, Simas Kašėlionis.

Pernai Alantas laimėjo ir specialiai to
paties mecenato skirtą pustrečio
tūkstančio dolerių premiją už veikalą
šimtmetinei "Aušros" sukakčiai
paminėti. Jis buvo parašęs romaną kuris
vadinsis "Aušra Paliūnuose" ir
pasirodys jau netrukus. —B.R.

**Skaitkite ir
platinkite**

**LIETUVIŲ
DIENŲ
žurnalą**

LIETUVIŲ DIENOS
Žurnalo ir knygu

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N.Y. — "Darbininko" adm-ja
So Boston, Mass. — S. Minkus
Chicago, Illinois — Balyš Brazdžionis
"Gifts International," "Parama"
"Marginiai"

Cleveland, Ohio — J. Zilionis
Detroit, Mich. — St. Anthony's Parish
Library

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Domkus

Putnam, Conn. — Immaculate Conception
Convent

Rochester, N.Y. — A. Sabalis
Waterbury, Conn. — "Spauda"
Woodhaven, N.Y. — "Romuva"

AUSTRALIJOJE

Norwood — K. Pocius

Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda — F. Sodaitis
Mirren, S.A. — J. Rupinskas
Lewisham — Msgr. P. Butkus

KANADOJE

London, Ont. — A. Puteris

Toronto, Ont. — V. Aušrotas, A. Kuolas,
St. Prakapas

Montreal, Que. — P. Rudinskas (Parish
Library)

AMERIKOS BALSAS (VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos
laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42 ir
49 metrų bangomis.

Pirmoji vakarinė laida 18 val. vakaro Lietuvos
laiku (10 val ryto Vašingtone) 20, 25 ir 31
metrų bangomis.

Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro Lietuvos
laiku (12 val. vidurdienį Vašingtone) 14, 15,
20 ir 25 metrų bangomis.

Šie laikai vasaros metu. Žiemos metu tiek
Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį at-
sukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

KNYGOS UŽ PUSĘ KAINOS

"Lietuvių Dienų" išleistų knygu
kainos sumažintos per pusę. Štai keletas
jų;

Igno šėniaus Vyskupas ir Velnias;
gen. S. Raštikio atsiminimai—II tomas;
St. Būdavo "Varpai skamba"; "Dažytas
Vualis"; D. Čibo "Žaižaras";
Bindokienės "Keturkojis ugniagesys";
"Mįslės"; "Patarlės ir priežodžiai,"
Jono Puikūno; ir daugelis kitų, kurios
nėra dar išparduotos.

LIETUVIŲ DIENOS
4364 Sunset Boulevard
Los Angeles, CA 90027
Telefonas: (213) 664-2919

LIETUVIŲ RADIOJO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES

Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.

VLADAS GILYS, pirmininkas
Programų Koordinatorius

HENRIKAS BAJALIS

207 N. Windsor Blvd.

Los Angeles, CA 90004

Tel.: (213) 467-6467

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"

Girdima sekmadienio popietėmis 3:15-4:00

WBMD—740 Kilocycles

Šios programos vedėjai:

Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.

Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515

Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.

Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

LIETUVIŲ RADIOJO KORP. PROGRAMA

Seniausia liet. radijo programa Naujoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.

vedama Stepono ir Valentinos Minkų

girdima sekmadieniais 8:00 iki 8:45 ryto

Boston, Mass.—WLYN—1360 bangos AM

programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika,

dainos ir Magdutės pasaka.

Taipgi pas mus gaunamas "L.D." žurnalas,

ir didelis pasirinkimas lietuviškų knygu,

plokštelių ir lietuviškų suvenirų.

71 Farragut Rd., So. Boston, MA 02127

Telefonas: 268-2515

Lietuvių Radijo Valanda

LAISVĖS VARPAS

Sekmadieniais

9:10:00 ryto iš WCAV-FM 98

Petras Viščinis, vedėjas

173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402

Telefonas: (617) 586-7209

CHICAGO, ILL.

Sophie Barcus Radijo Šeima

šeštadieniais ir sekmadieniais nuo

8:30 val ryto iki 9:30 val. ryto

Visos programos iš

WBMX stoties 1490 AM banga

Programos vedėja:

Aldona Daukus-Barcus

Transliuojama iš nuosavos studijos

7159 S. Maplewood, Chicago, IL 60629

Tel.: 778-1543

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio

8:30 val vakaro

Visos laidos iš tos pačios stoties

WCEV 1450 AM banga

Veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ

2646 W. 71st St., Chicago, IL 60629

Phone: 778-5374

ST. PETERSBURG, FLA.

"Lietuvos Aidų programa

kas šeštadienį 12:30 p.p.

11110 AM banga, WTIS stotis

veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ

Rašyti: 2646 W. 71 St., Chicago, IL 60629

Telefonas (312) 778-5374

Atstovas St. Petersburg—K. Kleiva

Tel.: 360-1479

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIOJO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Isteigta 1949

Girdima sekmadieniais 8-9 val. ryto

WZZP, FM 106.5 m

Vedėjas—Juozas Stempužis

4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121

Telefonas: (216) 382-9268

Dvisavaitinė religinės

minties programa

GYVENIMO VARPAI

sekmadieniais 6:30-7:00 val. ryto

WLTF, FM 106.5

Kun. G. Kijauskas, S.J.

18022 Neff Rd., Cleveland, Ohio 44119

Telef. (216) 531-4263

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice

WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto

Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS

13436 Garfield, Detroit, MI 48239

Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIOJO VALANDA

1011 W. Huron, Pontiac, MI 48054

WPON—1460 AM

Pirmadieniais ir Penktadieniais nuo 3-4 val.

Programos ved. Algis Zapareckas

Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis

Lapšys, Edv. Skiotys, Violeta Abariūtė

2222 Franklin Rd.,

Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė

WRYM—840 AM

Kiekvieną sekm. 4:30-5:30 val. p.p.

Programos vedėjas A. Dragūnevičius

Pranešėjai:

Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir

Longinas Kapeckas

273 Victoria Rd., Hartford, CT 06114

Telefonas: CH 9-4502

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ radijo valanda

girdima kas penkt. iš WEVD stoties

New Yorke, nuo 10-11 v.v. 97.9 FM banga

Taip pat klausykite "Music of Lithuania"

programos kas sekm. nuo 2:05 iki 3:00

val. p.p. iš Seton Hall Universiteto stoties

89.5 FM — banga

Direktorius — Dr. Jokubas J. Stukas

234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060

Tel.: (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekviena sekmadienį nuo 9 iki

10 v. ryto iš WHBI stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS

217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364

Telefonas: (718) 229-9134

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in

Pittsburgh, Pennsylvania

Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.

sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.

PROGRAMOS VEDĖJAI:

Povilas ir Gertrude Dargiai

Visais reikalais kreiptis:

2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

HOT SPRINGS, ARK.

LIETUVIŠKA RADIOJO PROGRAMA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ

Lithuanian Broadcasting SPA

Girdima sekmadieniais 7:00-7:30 val. ryte iš

KXOW radijo stoties, 1420 AM banga.

vedėja ir pranešėja

Salomėja Šmaizienė

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913

Telefonas (501) 321-9641

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto

stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIOJO KLUBAS

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R. Kiršteinis,

vicepirm., J. Krokytė, sekr., Rūta Ilgūnaitė,

ižd., L. Laukaitienė, narė

320 Duran St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto

WWCO — 1240 AM

Vedėjas: ANTANAS PALIULIS

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708

tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.

CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius

1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada

Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Sekmadieniais 1:30 iki 2:00 val. po pietų

Visos programos transliuojamos iš

Toronto stoties CHIN, banga 100.7 FM

Programos vedėja:

Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė

51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2, Can.

Telefonas: (416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.

iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku

41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; Dr. J. Gailius

Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje

Sekmad, rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku

ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku

Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: Kun. V. Kaziūnas

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio

CITTA DEL VATICANO

Don Carlo (Darrell Rowader) ir ispanų karalius Pilypas II (Jonas Vaznelis) Chicagos Lietuvių Operos vaidinime "Don Carlos" operoje

Don Carlo (Darrell Rowader) and King Phillip II (Jonas Vaznelis) perform in Chicagos Lithuanian Opera companies presentation of the opera "Don Carlo"